

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuoteturvallisuuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tuoteturvallisuuslain soveltamisalaa laajennettavaksi niin, että laki koskisi myös kuluttajapalveluksia. Lakia sovellettaisiin kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten lisäksi myös sellaisiin muihin tavaroihin ja palveluksiin, joiden lopulliset käyttäjät olisivat kuluttajiin rinnastettavia henkilöitä.

Valvontaviranomaisten käytössä olevia keinoja ehdotetaan täydennettäväksi säännöksillä, joiden mukaan kuluttajavirasto voisi velvoittaa elinkeinonharjoittajan ryhtymään erityiseen palautusmenettelyyn siinä tapauksessa, että vaarallisia kulutustavaroita tai kuluttajapalveluksia olisi jo kuluttajien hallussa.

Jos on ilmeistä, että kulutustavarasta tai

kuluttajapalveluksesta saattaa aiheutua vaaraa terveydelle, valvontaviranomainen voisi ehdotuksen mukaan asettaa väliaikaisen kiellon, joka olisi voimassa, kunnes asia lopullisesti päätetään.

Elinkeinonharjoittajan huolellisuusvelvollisuutta koskevaa säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että elinkeinonharjoittajan on ilmoitettava välittömästi valvontaviranomaiselle, jos hän saa tietoonsa, että kulutustavarasta tai kuluttajapalveluksesta aiheutuu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt sen.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2.1. Yleistä	14
1. Nykytila	3	2.2. Tuoteturvallisuuslain soveltaminen kuluttajapalveluksiin	14
1.1. Voimassa olevat säännökset	3	2.3. Soveltamisalan laajentaminen eräisiin sellaisiin tavaroihin, joita ei voida pitää kulutustavaroina sekä eräisiin sellaisiin palveluksiin, joita ei voida pitää kuluttajapalveluksina	16
Tuoteturvallisuuslain soveltamisala	3	2.4. Elinkeinonharjoittajan velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle kulutushyödykkeeseen liittyvästä vaarasta	18
Elinkeinonharjoittajan huolellisuusvelvollisuus	4	2.5. Väliaikainen kieltö	19
Kulutustavaran vaarallisuuden käsite	5	2.6. Palautusmenettely	19
Valvontaviranomaiset	5	3. Esityksen vaikutukset	21
Valvontakeinot	5	3.1. Taloudelliset vaikutukset	21
Salassapitovelvollisuus	7	3.2. Organisatoriset ja henkilöstövaikutukset ..	21
Rangaistussäännökset	7	4. Asian valmistelu	21
Muutoksenhaku	7	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT ...	22
Erinäisiä säännöksiä	7	1. Lakiehdotuksen perustelut	22
1.2. Tuoteturvallisuuslainsäädäntö Länsi-Euroopan maissa	9	2. Voimaantulo	29
Euroopan vapaakauppaliiton jäsenmaat ..	9	Lakiehdotus	30
Euroopan yhteisöjen jäsenmaat	9	Rinnakkaisteksti	34
EY:n tuoteturvallisuusdirektiivi	11		
1.3. Tuoteturvallisuusvalvonta käytännössä ..	12		
Elinkeinohallitus ja kuluttajavirasto	12		
Tullilaitos	13		
Valvonta alue- ja paikallistasolla	13		
Asiantuntijaviranomainen terveysvaaraa koskevissa kysymyksissä	13		
Tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta ..	14		
2. Keskeiset uudistusehdotukset	14		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Voimassa olevat säännökset

Tuoteturvallisuuslain soveltamisala

Tuoteturvallisuuslain (914/86) 1 §:n mukaan laki koskee kulutustavaroita eli tavaroita, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan ja jotka ovat tarkoitettut käytettäväksi tai joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen.

Tuoteturvallisuuslain soveltamisalaa on rajoitettu ensinnäkin tavaroiden käyttötarkoituksen tai käytön perusteella kulutustavaroiksi määriteltäviin tavaroihin. Se, onko tavara tarkoitettu yksityiseen kulutukseen, käy usein ilmi käytetystä jakelutiestä sekä mainonnan ja muun markkinoinnin kohderyhmistä. Jos sama tavara, esimerkiksi työkalu, on tarkoitettu käytettäväksi sekä yksityiseen kulutukseen että elinkeinotoimintaan, tavaraa voidaan pitää kulutustavarana.

Suoraan lain 1 §:ssä olevasta kulutustavaran määritelmästä johtuu, että kulutustavarana voidaan elinkeinonharjoittajan tarkoittamasta käytöstä riippumatta pitää myös tavaroita, joita tosiasiallisesti käytetään olennaisessa määrin yksityiseen kulutukseen.

Käyttötarkoitukseen tai käyttöön perustuvasta soveltamisalan rajoituksesta seuraa, ettei lakia sovelleta elinkeinonharjoittajan pelkästään omaan käyttöönsä valmistamiin tavaroihin. Laki ei myöskään ulotu yksinomaan toisille elinkeinonharjoittajille tai ammatinharjoittajille luovutettaviin tavaroihin eikä tuotteisiin, joita luovutetaan ainoastaan niin sanotuille suurralouksille, kuten sairaaloihin tai oppilaitoksiin.

Tuoteturvallisuuslaki ei koske palveluksia. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät esimerkiksi kuluttajapalvelukset. Ulkopuolelle jäävät myös tuotteet, joita käytetään kuluttajan hyväksi erilaisten palveluiden yhteydessä, jos näitä tuotteita markkinoidaan yksinomaan elinkeinonharjoittajille eikä käytetä olennaisessa määrin yksityiseen kulutukseen. Esimerkkinä voidaan mainita kuntoilulaitteet, jotka on tarkoitettu kuntokouluissa käytettäväksi. Tällöin sekä

kuntokoulussa annettu palvelus että kuntoilulaitteet jäävät nykyisen tuoteturvallisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle.

Kuluttajansuojalaki (38/78) koskee lain 1 §:n mukaan kulutushyödykkeitä. Näillä tarkoitetaan lain 3 §:n mukaan sekä tavaroita että palveluksia, joita tarjotaan tai olennaisessa määrässä käytetään yksityiseen kulutukseen. Tosin kuluttajansuojalain 5 ja 6 luku koskevat vain kulutustavaroita. Kuluttajansuojalakiin ollaan kuitenkin uudistamassa muun muassa soveltamisalan ja kuluttajapalvelusten osalta.

Tuoteturvallisuuslaissa kulutustavaroilla tarkoitetaan samaa kuin kuluttajansuojalaissa pienestä sanonnallisesta erosta huolimatta. Kulutustavaroina pidetään myös käytettyjä kulutustavaroita, joskin tuoteturvallisuuslain nojalla annetussa asetuksessa kulutustavaroista annettavista tiedoista (97/87) käytettyjä kulutustavaroita säännellään jossakin määrin eri tavalla kuin uusia kulutustavaroita.

Tuoteturvallisuuslain 2 § sisältää soveltamisalan rajauksen tiettyjen vaihdantatilanteiden osalta. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan lakia ei sovelleta maasta vietäviin eikä sen kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin. Lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan kaikkiin muihin kulutustavaran vaihdantavaiheisiin eli maahan tuontiin, valmistukseen, kaupan pittoon, myyntiin ja muuhun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvaan luovuttamiseen. Laki soveltuu siten myös elinkeinonharjoittajien keskinäisiin luovutuksiin edellyttäen, että kysymyksessä on kulutustavara.

Lakia ei sovelleta kulutustavaroihin, joita Suomessa valmistetaan yksinomaan vientiin. Soveltamisalan rajaaminen viennin osalta merkitsee myös sitä, ettei ole estettä meillä tuoteturvallisuuslain nojalla kielletyn kulutustavaran viemiseen ulkomaille.

Lain 2 §:n toisessa virkkeessä on ilmaistu tuoteturvallisuuslain toissijaisuus. Sen mukaan lakia ei sovelleta kulutustavaroihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen ehkäisemisestä on muussa laissa tai muun lain nojalla erikseen säädetty tai määrätty.

Lainsäädännössämme on lukuisia erityislainsäädäntöön sisältyviä säännöksiä ja määräyksiä, joita voidaan soveltaa myös kulutustavaroiksi määriteltäviin tavaroihin ja jotka näiltä osin syrjäyttävät tuoteturvallisuuslain säännök-

set. Esimerkkeinä tällaisesta erityislainsäädännöstä voidaan mainita elintarvikelainsäädäntö, tieliikennelainsäädäntö, sähkölainsäädäntö, tupakkalainsäädäntö, apteekkitavaralainsäädäntö ja kemikaalilainsäädäntö.

Toissijaisuussäännöstä on tulkittu siten, että jos jokin kulutustavara aiheuttaa vaaraa sekä terveydelle että omaisuudelle ja erityisiä säännöksiä on vain terveysvaarasta, erityisiä säännöksiä sovelletaan terveysvaaraan, mutta tuoteturvallisuuslakia omaisuusvaaraan.

Tuoteturvallisuuslailla ei voida puuttua sellaisten tuotteiden vaihdantaan, joiden käytöstä voi aiheutua ympäristöhaittoja ja jotka välillisesti voivat vaarantaa myös ihmisen terveyttä. Myöskään työympäristöön liittyvät turvallisuuskysymykset eivät kuulu tuoteturvallisuuslain soveltamispiiriin. Toissijaisena lakina tuoteturvallisuuslaki joka tapauksessa syrjäytyisi 2 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Tuoteturvallisuuslakia ei sovelleta myöskään kulutustavaroihin, jotka ovat pääasialliseen käyttötarkoitukseensa soveltumattomia, jos nämä eivät tästä johtuen samalla aiheuta terveyshaittoja omaisuusvaaraa.

Elinkeinonharjoittajan huolellisuusvelvollisuus

Tuoteturvallisuuslain 3 §:ssä asetetaan elinkeinonharjoittajalle huolellisuusvelvollisuus. Elinkeinonharjoittajan, joka valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan kulutustavaroita, on tämän säännöksen mukaan noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta ei aiheudu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

Lähtökohtana on, että elinkeinonharjoittajalla on kuluttajaa paremmat mahdollisuudet saada tiedot kulutustavaran laadusta ja ominaisuuksista, valmistusaineista, oikeasta ja turvallisuudesta käytöstä sekä hoidosta, huollosta ja säilytyksestä.

Tuoteturvallisuuslain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 40/1986 vp) perusteissa todetaan huolellisuusvaatimuksen edellyttävän, että elinkeinonharjoittaja ottaa turvallisuusnäkökohdat huomioon elinkeinotoiminnassaan tavalla, jota kyseisellä alalla ammattimaisesti toimivalta elinkeinonharjoittajalta kohtuudella voidaan vaatia. Huolellisuuteen kuuluu esimerkiksi se, että elinkeinonharjoittaja hankkii riittävät tiedot kulutustavaran käyt-

töön liittyvistä turvallisuusriskeistä samoin kuin kulutustavaran eri vaihdantamahdollisuuksien varalle mahdollisesti annetuista turvallisuusmääräyksistä.

Tuoteturvallisuuslainsäädännön seuraamisen ohella huolellisuusvelvollisuuden voidaan katsoa edellyttävän, että turvallisuustekijät otetaan huomioon eri vaiheissa tuotesuunnittelusta markkinointiin ja myyntiin saakka. Kulutus-työhyödykkeen käyttöön mahdollisesti liittyvistä vaaroista on hankittava tietoja niin kotimaisista kuin ulkomaisista lähteistä. Hallituksen esityksen perusteissa todetaan edelleen, että huolellisuusvaatimus ja ammattitaitovaatimus kuuluvat suurelta osalta yhteen. Säännöksen mukainen huolellisuusvaatimus ulottuu kuitenkin laajemmalle kuin ammattitaitovaatimus.

Huomattava osa elinkeinonharjoittajalle asetetusta huolellisuusvaatimuksesta koskee kulutustavaroista annettavia tietoja. Elinkeinonharjoittajalle on tuoteturvallisuuslain nojalla katsottava olevan velvollisuus antaa kulutustavarasta sen turvallisuuden kannalta riittävät tiedot.

Lisäksi kuluttajansuojalain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, että markkinointia, joka ei sisällä kuluttajien terveyden ja taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, on aina pidettävä sopimattomana. Tällainen markkinointi voidaan kuluttajansuojalain nojalla kieltää.

Tuoteturvallisuuslain huolellisuusvelvoitteen tavoitteena on kannustaa elinkeinonharjoittajia panostamaan oma-aloitteisesti kulutustavaroitten turvallisuuteen. On myös elinkeinonharjoittajan oman edun mukaista pienentää turvallisuuden puutteista johtuvia tuoteturvallisuuslaissa tarkoitettuja riskejään. Samalla pienenevät myös kuluttajansuojalaissa tarkoitettu virhevastuuriskit ja tuotevastuulaissa (694/90) tarkoitettu tuotevastuuriskit. Tuoteturvallisuuslain mukaisten kieltojen ja muiden seurausten kohdistuminen elinkeinonharjoittajan tuotteisiin tuo usein mukanaan kielteistä julkisuutta. Jos huolellisuusvelvollisuutta rikotaan siten, että kysymyksessä olisi tuoteturvallisuuslain 17 §:ssä tarkoitettu tilanne eli tahallinen vaaran aiheuttaminen taikka törkeästä huolimattomuudesta tai varomattomuudesta johtuva syyllistyminen vaaran aiheuttamiseen, saataan elinkeinonharjoittaja tuomita rangaistukseen.

Huolellisuusvelvollisuuden voidaan katsoa ulottuvan myös velvollisuuteen vapaaehtoisesti

ja oma-aloitteisesti poistaa jo markkinoilla tai kuluttajien hallussa olevien tavaroiden vaaratekijöitä. Jos valvontaviranomainen on jo ryhtynyt toimenpiteisiin vaaralliseksi epäiltyjen kulutustavaroiden johdosta, elinkeinonharjoittajan on avustettava viranomaista valvontatehtävien suorittamisessa. Huolellisuusvelvollisuuteen kuuluva viranomaisen avustaminen on sisällöltään laajempi kuin lain 8 §:ssä tarkoitettu avustamisvelvoite.

Kulutustavaran vaarallisuuden käsite

Tuoteturvallisuuslain 4 §:ssä määritetään, milloin kulutustavara on vaarallinen. Pykälän 1 momentissa säädetään, että kulutustavara on terveydelle vaarallinen, jos se voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle. Tällöin terveysvaara voi johtua itse tavarassa, sen rakenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta tai puutteellisuudesta taikka tavarasta annetuista tiedoista, jos nämä ovat totuudenvastaisia, harhaanjohtavia tai puutteellisia. Säännöksen 2 momentti koskee omaisuusvaaraa. Sen mukaan kulutustavara on omaisuudelle vaarallinen, jos se edellä mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta.

Vaaran on ilmentävä yleensä tilanteissa, joissa tavaraa käytetään käyttötarkoituksensa mukaisesti. Esimerkiksi lapsille tarkoitetuissa tavaroissa tulee kuitenkin ottaa huomioon myös ennalta arvattavissa oleva virheellinen käyttö.

Valvontaviranomaiset

Tuoteturvallisuuslain 5—7 §:ssä säädetään valvontaviranomaisista. Lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista valvoo sekä valvontaa suunnittelee ja ohjaa 5 §:n mukaan elinkeinohallitus. Kuluttajavirastosta annetun lain (110/90) 1 §:n nojalla nämä tehtävät ovat siirtyneet 1 päivänä kesäkuuta 1990 toimintansa aloittaneelle kuluttajavirastolle. Kulutustavaroiden maahantuonin osalta vastaavat tehtävät kuuluvat ohjausta lukuun ottamatta 6 §:n mukaan tullilaitokselle.

Asiantuntijaviranomaisena kysymyksissä, jotka koskevat sitä, milloin kulutustavaraa on pidettävä terveydelle vaarallisena, toimii sosiaali- ja terveysministeriö. Aiemmin asiantunti-

javiranomaisena toimi ensin lääkintöhallitus ja myöhemmin sosiaali- ja terveyshallitus.

Läänissä lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta ja valvonnan ohjaus kuuluu 7 §:n mukaan lääninhallitukselle ja kunnassa taas ohjausta lukuun ottamatta terveyslautakunnalle tai vuoden 1992 alusta muullekin viranomaiselle, jolle terveyslautakunnan tehtäviä kunnassa on annettu.

Omaisuusvaarojen osalta kunnallisen valvontaviranomaisen on 7 §:n 3 momentin mukaan kuitenkin ainoastaan ilmoitettava muun virka-toimintansa yhteydessä havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista kuluttajavirastolle tai lääninhallitukselle tapauksissa, joissa tuoteturvallisuuslain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja ei ole olemassa.

Valvontakeinot

Tuoteturvallisuuslain 8—15 §:ssä säädetään niistä keinoista, jotka valvontaviranomaisilla on käytettävänä valvontatehtäviään hoitaessaan. Lain 8—11 §:ssä on turvattu valvontaviranomaisten tietojensaantioikeus sekä tarkastus- ja näytteenottovaltuudet ja 12—15 §:ssä säädetään kielloista ja määräyksistä sekä niiden tehosteesta, uhkasakosta.

Lain 8 §:n mukaan elinkeinonharjoittajan on annettava valvontaviranomaiselle tämän määräämässä ajassa lain noudattamisen valvonnan tarpeelliset tiedot ja vaadittaessa esitettävä kirjanpitoa, kirjeenvaihtonsa ja varastonsa siinä laajuudessa kuin valvontatehtävä edellyttää. Elinkeinonharjoittajan on annettava viranomaiselle tämän tehtävän suorittamiseksi tarvittava apu. Tietojensaantioikeutta tukee 9 §, jonka mukaan viranomaisella on oikeus päästä valvonnan kannalta tarpeellisiin tiloihin sekä tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin.

Näytteiden otosta säädetään 10 §:ssä. Valvontaviranomaisilla on oikeus ottaa kulutustavaroista tarpeellisia näytteitä. Näytteiden korvaamista sääntelevät säännöksen 2 ja 3 momentit. Jos näyte osoittautuu tutkimuksissa lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaiseksi, näyte on elinkeinonharjoittajan vaatiessa korvattava, jollei tutkimuksista peritä maksua sen mukaan, kuin siitä erikseen on säädetty.

Tuoteturvallisuuslain säätämiseen johtaneen

hallituksen esityksen perustelujen mukaan näytteenotto on toissijainen keino tietojen vaatimiseen ja tarkastuksiin nähden. Näyte olisi pyrittävä ottamaan valmistajalta tai maahantuojalta.

Poliisin on annettava 11 §:n nojalla valvontaviranomaisille virka-apua näiden hankkiessa elinkeinonharjoittajalta tietoja sekä käyttäessä tarkastus- ja näytteenottovaltuuksiaan.

Terveydelle tai omaisuudelle vaarallisen kulutustavaran valmistus ja vaihdanta voidaan kieltää 12 §:n nojalla. Pykälän 1 momentti sääntelee tilanteita, joissa tavara katsotaan lain 4 §:n nojalla vaaralliseksi ja tarkempia alemmanasteisia säännöksiä tai määräyksiä ei ole annettu. Kuluttajavirasto voi tällöin kieltää kulutustavaran valmistuksen, pitämisen kaupan, myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen. Tulliviranomainen voi kieltää tällaisessa tapauksessa maahantuonnin.

Jos tuoteturvallisuuslain nojalla on annettu alemmanasteisia säännöksiä tai määräyksiä ja kulutustavara tai siitä annettavat tiedot eivät ole niiden mukaisia, kiellon voi antaa myös lääninhallitus tai kunnan terveyslautakunta. Maahantuonnin osalta kiellon voi kuitenkin antaa vain tulliviranomainen.

Pykälän 3 momentti koskee tapausta, että 1 momentin nojalla on annettu tietyn tavaran vaihdantaa koskeva yleinen kieltö, jota joku tai jotkut elinkeinonharjoittajat eivät kuitenkaan noudata. Tällöin lääninhallitukset tai terveyslautakunnat voivat myös itse määrätä yleistä tavarakohtaista kieltoa rikkoneelle elinkeinonharjoittajalle kiellon.

Kiellot voivat olla paitsi toistaiseksi annettuja myös määräaikaaisia ja niihin voidaan liittää ehtoja. Ne voivat olla elinkeinonharjoittaja- tai tavarakohtaisia.

Kuluttajavirastolla ja tulliviranomaisella on 13 §:n nojalla oikeus määrätä elinkeinonharjoittajan hallussa oleva kulutustavara hävitettäväksi tai määrätä, miten tavaran suhteen muutoin on meneteltävä, jollei hävittämistä katsota tarkoituksenmukaiseksi. Edellytyksenä on, ettei 12 §:ssä säädettyjä kieltoja voida pitää riittävinä. Hävittämisen sijasta tavara voidaan esimerkiksi määrätä käytettäväksi metalliromuna tai täytteenä.

Lain 12 §:ssä tarkoitettua kiellon antanut viranomainen voi määrätä kiellon lisäksi elinkeinonharjoittajalle tiedottamisveloitteen 14 §:n nojalla. Velvoitteella tarkoitetaan elin-

nonharjoittajan määräämistä sopivalla tavalla tiedottamaan annetusta kieltopäätöksestä, tavaraan tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista.

Lakia koskevan hallituksen esityksen mukaan tiedottamisvelvollisuus tulisi ensisijaisesti määrätä valmistajalle tai maahantuojalle. Käytännössä sen määrääminen tulee tarpeelliseksi vain silloin, kun vaarallinen tavara on jo levinnyt kuluttajille. Tällöin vaaran aiheutumista ei voida enää estää poistamalla tavara myynnistä tai muuttamalla tavara vaarattomaksi ennen sen myymistä kuluttajalle.

Säännöksessä mainitut kuluttajan oikeudet tarkoittavat useimmiten kuluttajansuojalain 5 luvun virhevastuusäännöksiä. Erityisesti on mainittava 4 §, jonka mukaan kuluttajalla on oikeus purkaa kauppa, jos tavara ei ole terveyden suojelemiseksi annettujen säännösten tai määräysten mukainen taikka muutoin sellainen, ettei sitä voi käyttää käyttötarkoituksensa mukaisesti vaarantamatta itseään tai muita henkilöitä.

Tiedottamista koskevan pykälän mukaan elinkeinonharjoittaja voidaan velvoittaa tiedottamaan sopivalla tavalla. Tämä tarkoittaa, että valvontaviranomainen voi kunkin yksittäisen tapauksen olosuhteiden perusteella harkita, millä tavoin elinkeinonharjoittajan on täytettävä tiedottamisveloitteensa. Tämä tulee hallituksen esityksen mukaan tapahtua riittävän tehokkaasti.

Mahdollista on esimerkiksi, että tiedottaminen tapahtuu käyttämällä samanlaisia viestintäkeinoja kuin tavaran markkinoinnissa. Tätä ei voida yleensä pitää riittävänä vaaran torjumiseksi, vaan tiedottamisveloite pitää useimmiten määrätä laajemmaksi ja näkyvämmäksi kuin kysymyksessä olevan tuotteen markkinointi on ollut. Sellaisissa tapauksessa, joissa vaaralliseksi osoittautuneen kulutustavaran hankkineiden ostajien henkilöllisyys olisi tavara laadittujen kauppa- ja muiden sopimusten perusteella selvitettävissä, saatettaisiin elinkeinonharjoittaja velvoittaa ilmoittamaan vaarasta myös nimenomaisesti kaikille tiedossa oleville tavaran kuluttajille, jos tätä pidettäisiin vaaran torjumiseksi välttämättömänä.

Tiedottamisveloite on tuoteturvallisuuslaisa säädettyistä keinoista ainoa, jolla voidaan yrittää vaikuttaa vaaroihin, joita jo kuluttajien hallussa oleviin vaarallisiin kulutustavaroihin saattaa liittyä. Käytännössä viranomaiset kuitenkin tiedottavat kieltopäätöksistä lehdistötie-

dottein, mikä johtaa siihen, että kuluttajat palauttavat tavarat elinkeinonharjoittajille.

Edellä kerrottuja kieltopäätöksiä sekä hävittämis- ja tiedottamismääräystä on lain 15 §:n nojalla tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisistä syistä ole tarpeetonta. Valvontaviranomainen voi myös asettaa uhkasakon 8 §:ssä tarkoitetun tietojenantovelvollisuuden ja asiakirjojen esittämiselvöllisuuden tehosteeksi. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi lääninhallitus. Uhkasakon asettamisesta ja tuomitsemisesta on säännöksiä myös 1 päivänä heinäkuuta 1991 voimaan tulleessa uhkasakkolaissa (1113/90).

Salassapitovelvollisuus

Tietojensaantioikeuden vastapainoksi säädetään 16 §:ssä salassapitovelvollisuus. Velvollisuus koskee kaikkia, jotka ovat tuoteturvallisuuslain tehtäviä suorittaessaan saaneet tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta. Näitä tietoja ei saa ilmaista eikä oikeudettomasti käyttää, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan. Salassapitovelvollisuus jatkuu vielä senkin jälkeen, kun asianomainen virkamies on eronnut tai siirtynyt muihin tehtäviin.

Jotta eri valvontaviranomaiset voivat tehdä yhteistyötä tuoteturvallisuuslain valvomiseksi, salassapidettäviä tietoja voi kuitenkin antaa muulle valvontaviranomaiselle valvontatehtävää varten ja sosiaali- ja terveyshallitukselle asiantuntijaviranomaisen tehtäviä varten sekä syyttäjä- tai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi tai syytteen nostamiseksi.

Myös muun maan valvontaviranomaiselle voidaan antaa tietoja, jos on epäiltävissä, että vaaralliseksi todettua kulutustavaraa tarjotaan kaupaksi muussa maassa. Liike- tai ammatillisuutta koskevaa tietoa ei kuitenkaan saa antaa ilman asianomaisen elinkeinonharjoittajan suostumusta.

Rangaistussäännökset

Tuoteturvallisuuslain 17—18 §:ssä säädetään rangaistuksista. Elinkeinonharjoittaja, joka valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuomaan 4 §:ssä tarkoitettuja vaarallisia kulutustavaroita ja siten tahallaan aiheuttaa vaaraa

kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava tuoteturvallisuusrikoksesta sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Samasta rikoksesta on tuomittava se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12 tai 13 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä.

Tuoteturvallisuusrikkomuksesta on tuomittava sellainen elinkeinonharjoittaja, joka törkeästä huolimattomuudesta tai varomattomuudesta syyllistyy edellä kerrottuihin tekoihin. Tällöin voidaan tuomita vain sakkoo, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Päällekkäisten rangaistusten välttämiseksi on säädetty, että uhkasakolla tehostettua 12 ja 13 §:n nojalla annettua päätöstä rikkovaa ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta rikoksesta.

Tuoteturvallisuutta koskevan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on tuomittava sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen se, joka tahallaan rikkoo 16 §:ssä säädettyä kieltoa. Asianomistajan on kuitenkin ilmoitettava rikos syytteen pantavaksi.

Muutoksenhaku

Tuoteturvallisuuslain 19 §:ssä säädetään, ettei uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen saa erikseen hakea muutosta. Muutosta voi kuitenkin hakea myös tähän päätökseen valitettaessa itse pääasiasta.

Terveyslautakunnan ja sen alaisen viranhaltijan päätökseen haetaan muutosta noudattaen kunnallisvalitusjärjestelmän sijasta hallintovalitusjärjestelmää. Muutosta haetaan siten läänioikeudelta noudattaen muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) säännöksiä.

Valvontaviranomaisen kieltoa sekä hävittämis- ja tiedottamismääräyksiä on 20 §:n nojalla noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhaku ei siis siirrä näiden päätösten toimeenpanoa.

Erinäisiä säännöksiä

Kunnan tuoteturvallisuuslain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan 21 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92).

Lain 22—23 §:ssä säädetään tuoteturvalli-

suusasiain neuvottelukunnasta. Tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunnan tehtävänä on tuoteturvallisuuslain 22 §:n mukaan seurata tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamista ja sen valvontaa, antaa lausuntoja sekä tehdä esityksiä ja aloitteita lainsäädännön ja sen valvonnan kehittämiseksi samoin kuin käsitellä muita tämän lain täytäntöönpanoon ja kulutustavaroiden turvallisuuden kehittämiseen liittyviä asioita. Neuvottelukunnan tulee myös suunnitella toimenpiteitä tarpeellisen yhteistyön järjestämiseksi elintarvikevalvontaa, työsuojelua, standardisointia ja muita kulutustavaroiden turvallisuuteen liittyviä asioita käsittelevien tahojen kanssa.

Tuoteturvallisuuslain 23 §:ssä varmistetaan se, että eri etutahot ovat neuvottelukunnassa tasapuolisesti edustettuina. Sen mukaan neuvottelukuntaan kuuluu valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kymmenen muuta jäsentä. Varapuheenjohtajalle ja kullekin jäsenelle valtioneuvosto määrää henkilökohtaisen varajäsenen. Neuvottelukunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja neljän jäsenen sekä heidän varajäsenensä tulee olla henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etuja. Näistä vähintään kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla perehtyneitä kulutustavaroiden turvallisuuteen liittyviin tutkimus- ja tarkastustehtäviin ja yhden jäsenen ja hänen varajäsenensä olla sosiaali- ja terveysministeriön edustaja. Kolme jäsentä ja heidän varajäsenensä määrätään palkansaajien ja kuluttajien sekä kolme jäsentä ja heidän varajäsenensä elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin perehtyneistä henkilöistä.

Jos neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen toimikautenaan eroaa, määrätään hänen tilalleen toinen henkilö jäljellä olevaksi ajaksi.

Lain 24 § sisältää valtuutuksen asetuksen ja muiden alemmanasteisten säännösten ja määräysten antamiseen. Asetuksella voidaan säätää lain täytäntöönpanosta, kulutustavarasta kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta ja kulutustavaralle asetettavista vähimmäisvaatimuksista.

Tuoteturvallisuuslain nojalla on annettu seuraavat asetukset:

— asetus kulutustavarasta annettavista tiedoista (97/87)

— asetus näytteenotosta eräissä tapauksissa (98/87)

— asetus pehmustettujen istuinhuonekalujen paloturvallisuusvaatimuksista (743/90)

— asetus patjojen paloturvallisuusvaatimuksista (57/91)

— asetus elintarvikkeita jäljittelevistä vaarallisista tuotteista (359/91)

Seuraavat asetukset on annettu sekä tuoteturvallisuus- että elintarvikelain (526/41) nojalla:

— asetus formaldehydin enimmäismääristä tekstiilituotteissa (210/88)

— pesuaineasetus (211/88)

— kosmetiikka-asetus (671/90)

— leluasetus (891/90)

— asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista tarvikkeista (539/91)

— Tuoteturvallisuuslain 24 §:n 3 momentissa säädetään myös, että asetuksella voidaan säätää, että pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asetusten soveltamisesta voi kauppa- ja teollisuusministeriö antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita sekä että ministeriöllä on myös oikeus myöntää erityisistä syistä yleisiä poikkeuksia 2 momentissa tarkoitettuun asetukseen.

Asetuksella voidaan säätää myös, että kuluttajavirasto (aiemmin elinkeinohallitus) voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita 2 momentissa tarkoitettujen asetusten soveltamisesta. Elinkeinohallitus onkin 29 päivänä maaliskuuta 1988 antanut kulutustavarasta annettavista tiedoista annettua asetusta koskevat soveltamisohjeet ja kuluttajavirasto on 1 päivänä helmikuuta 1991 antanut pehmustettujen istuinhuonekalujen paloturvallisuusvaatimuksista annettua asetusta koskevat soveltamisohjeet.

2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa asetuksissa ja 3 momentissa tarkoitettussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä voidaan säätää tai määrätä kuluttajavirastolle oikeus antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita ministeriön päätöksen säännöksistä ja määräyksistä.

Pykälän 5 momentissa annetaan valtuutus asetuksella velvoittaa valvontaviranomainen ilmoittamaan annetusta kiellosta muun maan viranomaiselle tai kansainväliselle järjestölle.

Lain voimaantuloa koskevan 25 §:n mukaan elintarvikelain nojalla annetut yleisiä käyttö- ja kulustarvikkeita koskevat säännökset ja määräykset jäivät edelleen voimaan, kunnes toisin säädetään tai määrätään.

1.2. Tuoteturvallisuuslainsäädäntö Länsi-Euroopan maissa

Euroopan vapaakauppaliiton jäsenmaat

Islannissa on vuodelta 1936 oleva elintarvikelaki kattanut myös käyttö- ja kulutustavarat. Lain mukaan elintarvikkeiden sekä muiden käyttö- ja kulutustavaroiden valmistus, maahantuonti, maastavienti ja kauppa on kiellettyä, jos tavarat eivät ole tavanomaisen turvallisia taikka jos ne ovat ihmisten terveydelle haitallisia.

Elintarvikelakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Tarkoituksena on tässä yhteydessä eriyttää elintarvikesäännökset ja muita kulutustavaroita koskevat säännökset. Suunnitteilla on erityisen tuoteturvallisuuslain säätäminen. Laki ulottuisi suunnitelmien mukaan myös palveluksiin ja antaisi mahdollisuuden velvoittaa vetämään vaaralliset tuotteet markkinoilta.

Itävallassa on voimassa vuonna 1983 annettu laki vaarallisia tuotteita koskevasta suojasta. Lain nojalla viranomaiset voivat valvoa tuotteiden valmistusta ja tarkastaa tuotteita. Kaikille liittovaltion viranomaisille, sairaaloiden johtajille ja valtion auktorisoimien testauslaitosten johtajille on asetettu velvollisuus ilmoittaa toimivaltaiselle ministeriölle kaikista saamistaan vaarallisia tuotteita koskevista havainnoistaan.

Toimivaltaiset viranomaiset voivat asettaa velvollisuuden laatia tuotteelle käyttöohjeen tai parantaa olemassaolevia ohjeita, edelleen velvollisuuden varoittaa tuotteiden käyttäjiä vahingonvaaroista ja opastaa käyttäjiä ryhtymään asianmukaisiin toimiin vahinkojen välttämiseksi. Viranomaiset voivat myös antaa tuotteiden mainontaa koskevia määräyksiä sekä kieltää määrätynkaltaisen mainonnan sekä kieltää tuotteiden kaupanpidon ja muun jakelun tai rajoittaa niitä.

Norjassa on yleinen tuoteturvallisuuslaki — tuotevalvontalaki — vuodelta 1977. Norjan tuotevalvontalaki koskee myös muita tavaroita kuin kulutustavaroita ja laissa suojeltaviin kohteisiin kuuluu myös ympäristö. Laissa on yleinen huolellisuusvelvollisuus, joka koskee kaikkia tuotteiden kanssa tekemisissä olevia — siis valmistajien, maahantuojien, myyjien ja markkinoijien ohella myös tuotteen lopullisia käyttäjiä.

Jos on olemassa määrättyjä tuotteita tai tuoteryhmiä koskevia erityissäännöksiä, sovel-

letaan niitä tuotevalvontalain asemasta. Tuotevalvontalaki on kuitenkin taustalla ja jos erityisviranomaiset eivät ryhdy erityissäädösten nojalla toimenpiteisiin, tuoteturvallisuusvalvonnasta vastaavat viranomaiset voivat niihin ryhtyä.

Tuotevalvontalain mukaan valvontaviranomaiset voivat asettaa tavaran tuotannolle, maahantuonnille, myynnille, päällysmarkkinoille ja käytölle vaatimuksia. Samoin voidaan asettaa kierrätysjärjestelmiä tai panttijärjestelyjä sekä uudelleen käyttöä ja jätteiden käsittelyä koskevia vaatimuksia ja edelleen vaatimuksia tuotteiden melutasolle. Lain nojalla voidaan myös edellyttää tuotteen ennakko hyväksyntää.

Valvontaviranomaiset voivat määrätä väliaikaisen kiellon sekä kieltää lopullisesti tavaran valmistamisen, maahantuonnin tai kaupanpidon, velvoittaa elinkeinonharjoittajan ryhtymään toimenpiteisiin jo myytyjen, vaaralliseksi osoittautuneiden tuotteiden johdosta ja kieltää tuotteen maastaviennin. Mahdollisuus kahden viimeksimainitun seuraamuksen käyttöön on toteutettu vuonna 1990, kun tuotevalvontalakia muutettiin. Samalla lakia täydennettiin säännöksellä, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan on ilmoitettava valvontaviranomaisille, jos he saavat tietoonsa, että jo markkinoilla oleva tuote osoittautuu vaaralliseksi.

Ruotsissa tuli voimaan tuoteturvallisuuslaki vuonna 1989. Lain tarkoituksena on ehkäistä tavaroiden ja palvelusten aiheuttamia terveysvaaroja ja vaaroja muulle omaisuudelle.

Tuoteturvallisuuslain mukaan elinkeinonharjoittajalta voidaan vaatia riittävien tietojen antamista. Edelleen voidaan tavaroiden ja palvelusten markkinointi kieltää, vaatia elinkeinonharjoittajilta riittävän varoitustiedon antamista sekä vaatia ryhtymään toimenpiteisiin jo käyttäjien hallussa olevien vaarallisten tavaroiden ja palvelusten johdosta. Heinäkuun alussa 1991 voimaantulleen lainmuutoksen nojalla on mahdollista kieltää vaarallisten tuotteiden vienti tai asettaa ehtoja tällaisten tuotteiden viennille.

Sveitsissä ei ole yleistä tuoteturvallisuuslainsäädäntöä. Turvallisuutta koskevia tuoteryhmäkohtaisia säännöksiä on elintarvikelainsäädännössä sekä teknisiä laitteita ja asennustöitä koskevissa määräyksissä.

Euroopan yhteisöjen jäsenmaat

Belgiassa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslakia.

Erityissäännöksiä, jotka sisältönsä puolesta perustuvat asianomaisiin Euroopan yhteisöjen (EY) direktiiveihin, on annettu kosmetiikasta, leluista, sähkölaitteista ja kemikaaleista. Kuluttajalainsäädännön uudistamista pohtii komitea, jonka tehtävänä on myös ottaa kantaa erityisen tuoteturvallisuuslain tarpeellisuuteen.

Espanjassa on yleinen kuluttajansuojalaki, joka on vuodelta 1984, sisältää yleisluontoisen vaatimuksen, jonka mukaan kulutustavarat eivät saa olla vaarallisia kuluttajien terveydelle ja turvallisuudelle, jolleivät nämä vahingonvaarat ole yleisesti hyväksytyjä tai jollei niitä nimenomaisesti sallita viranomais säännöksissä. Laissa veloitetaan vetämään markkinoilta tuotteet sekä keskeyttämään sellaisten tuotteiden toimitukset, jotka ovat osoittautuneet vaarallisiksi. Eräistä tuotteista, kuten kotona käytettäväksi tarkoitetuista liuottimista, liimoista ja väriaineista on annettu asetustasoisia erityismääräyksiä.

Alankomaissa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslakia. Useissa laeissa on tuoteturvallisuutta koskevia säännöksiä. Merkittävin niistä on hyödykelaki, joka koskee sekä elintarvikkeita että muita kulutustavaroita. Tätä lakia on viimeksi muutettu vuonna 1988, jolloin siihen lisättiin yleinen vaarallisten kulutustarvikkeiden markkinoinnin kieltö. Sähkölaitteista ja vaarallisista kemikaaleista on erityissäännöksiä. Kosmetiikasta ja leluista on EY-direktiiveihin perustuvaa lainsäädäntöä ja edellä mainitun hyödykelain nojalla on annettu säännöksiä vaarallisten kemikaalien pakkausten sulkimista, tikapuista, lasten vuoteista ja ilotulitusvälineistä.

Irlannissa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslakia. Teollista tutkimusta ja standardisointia koskevan lain nojalla voidaan antaa tuote- ja tuoteryhmäkohtaisia tuoteturvallisuusmääräyksiä. Yleisen kauppalain mukaan ostajalla on oikeus edellyttää, että tavaroiden ja palvelusten laatu on kohtuullinen.

Tuoteturvallisuuteen liittyvien EY:n tuoteryhmäkohtaisten yhteisösaadosten voimaansaattaneiden määräysten lisäksi Irlannissa on annettu määräyksiä lastenhoitotarvikkeista ja kaasulla toimivista lämmityslaitteista.

Isossa-Britanniassa on kuluttajansuojalaki vuodelta 1987. Laissa asetetaan elinkeinonharjoittajalle huolellisuusvelvollisuus, jonka mukaan valmistajien ja maahantuojien on vastattava siitä, että heidän tuotteensa ovat kohtuullisen turvallisia. Velvollisuuden rikkominen voi

johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Kohtuullista turvallisuutta (reasonable safety) arvioidessa ovat lähtökohtana tuotetta koskevat tekniset standardit. Jos tuote täyttää valvontaviranomaisen sitä varten hyväksymien standardien vaatimukset, sitä ei voida pitää yleisten turvallisuusvaatimusten vastaisena.

Italiassa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslakia. EY-direktiivejä vastaavia tuoteryhmäkohtaisia määräyksiä on annettu vaarallisista kemikaaleista, pienjännitesähkölaitteista, kosmetiikasta ja leluista.

Kreikassa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslainsäädäntöä. Terveydenhoitomääräyksen nojalla on mahdollista kieltää elintarvikkeiden ja eräiden muiden yksilöityjen vaarallisten tuotteiden myynti ja määrätä ne poistettavaksi markkinoilta. EY:n tuoteryhmäkohtaiset turvallisuus säädökset on saatettu voimaan erillismääräyksenä.

Luxemburgissa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslainsäädäntöä. Kuluttajansuojalainsäädäntö ylipäänsäkin rajoittuu EY-lainsäädännön perusteella annettuihin määräyksiin. Parhailaan on valmisteilla tältä osin määräyksiä elintarvikkeista, vaatteista, leluista, kosmetiikasta ja juomista.

Portugalissa on kuluttajansuojalaki vuodelta 1987. Lain mukaan on kiellettyä toimittaa markkinoille sellaisia tavaroita ja palveluksia, jotka voivat normaaleissa käyttöolosuhteissa vaarantaa kuluttajien terveyden ja turvallisuuden. Lain nojalla voidaan asettaa elinkeinonharjoittaja syytteeseen, varoittaa vaaroista ja poistaa markkinoilta vaarallisia tuotteita. Eri tyissäntelyä on sähkölaitteiden turvallisuudesta, kosmetiikasta, vaarallisista kemikaaleista ja kaasulaitteista.

Ranskassa on yleinen tuoteturvallisuuslaki vuodelta 1983. Lain nojalla hallitus voi kieltää tai säännellä kulutustavaroiden valmistusta, maahantuontia, markkinointia, jakelua, kauppanpitoa, myyntiä, päällysmarkintöjä, pakkauksia ja käyttöä. EY-säädösten perusteella on Ranskassa annettu erityissäännöksiä vaarallisista kemikaaleista, sähkölaitteista ja kosmetiikasta.

Saksassa on turvallisuutta koskeva yleislaki, koneturvallisuuslaki, vuodelta 1968, joka koskee sekä työpaikoilla käytettäviä tavaroita että kotitalouksissa käytettäviä koneita. Laissa säädetään, että valmistajat ja maahantuojat saavat markkinoida vain tuotteita, jotka ovat yleisesti

hyväksytyjen tuotannollista toimintaa koskevien periaatteiden mukaisia, vaikkakaan nämä eivät aina olisi sopusoinnussa vallitsevan teknologisen tilanteen ja tieteellisen tietämyksen sekä terveyttä ja turvallisuutta koskevien sääntelyjen kanssa. Suojaa tarkastellaan tuotteen oikean käyttötarkoituksen kannalta. Tuotteita, jotka ovat saaneet riippumattoman testauslaitoksen merkin (GS-merkin), ei oteta markkinoilla valvonnan kohteeksi.

Muuta tuoteturvallisuuden kannalta merkittävää lainsäädäntöä ovat elintarvike- ja kulutustavaralaki sekä kemikaalilaki. Erityislainsäädäntöä on lisäksi kosmetiikasta, ilotulitusvälineistä ja tekstiilien palontorjunta-aineista.

Tanskassa ei ole yleistä tuoteturvallisuuslakia. Vuonna 1974 annetussa markkinointilaissa on sopimatonta markkinointia koskeva yleislauseke. Sen nojalla voivat toimivaltaiset viranomaiset puuttua valmistajien ja kauppiaiden vaarallisten tavaroiden markkinointiin.

Tuoteturvallisuutta koskevat tuoteryhmäkohtaiset EY:n erityissäännökset on saatettu Tanskassa voimaan pääasiassa lisäämällä niitä koskevia säännöksiä olemassa olevaan erityislainsäädäntöön.

EY:n tuoteturvallisuusdirektiivi

Euroopan yhteisöjen sisämarkkinoiden toteuttaminen edellyttää muun ohella, että tavaroiden ja palvelusten vapaaseen liikkumiseen vaikuttavat sääntelyt yhteisön piirissä yhtenäistetään. Kuten edellä on käynyt ilmi, yleinen tuoteturvallisuussääntely yhteisön jäsenmaissa on nykyisin varsin epäyhtenäistä.

Yhteisön piirissä on jo pitkään valmisteltu yleistä tuoteturvallisuusdirektiiviä. EY:n ministerineuvosto pääsi 15 päivänä lokakuuta 1991 yksimielisyyteen direktiivin antamisesta. Ministerineuvosto hyväksyi direktiivin 29 päivänä kesäkuuta 1992.

Tuoteturvallisuusdirektiivi on toissijainen. Sitä sovelletaan siten siinä tapauksessa, että yhteisössä ei ole annettu tarkempia tuoteryhmäkohtaisia turvallisuusmääräyksiä.

Direktiivi koskee pääsääntöisesti kulutustavaroita. Se saattaa kuitenkin tulla sovellettavaksi myös muihin tavaroihin, ei kuitenkaan pelkästään elinkeinotoimintaa varten luovutettaviin tuotteisiin.

Direktiivin alussa määritellään soveltamisala sekä turvallinen ja vaarallinen tuote sekä tuot-

taja, jota nimitystä direktiivissä käytetään elinkeinonharjoittajista. Direktiivin II luvussa asetetaan elinkeinonharjoittajalle yleiset tuoteturvallisuusvelvoitteet. Elinkeinonharjoittajan on tämän mukaisesti huolehdittava siitä, että hän tuo markkinoille ainoastaan turvallisia tuotteita. Elinkeinonharjoittajan on niin ikään annettava tuotteen käyttäjille ja kuluttajille riittävästi informaatiota tuotteen käyttöön liittyvistä vaaroista. Elinkeinonharjoittajalla on velvollisuus valvoa tuotteen turvallisuutta myös sen jälkeen, kun se on markkinoilla. Direktiivin 4 artiklassa määritellään, milloin tuotteiden voidaan katsoa täyttävän yleiset turvallisuusvaatimukset. Kuitenkin samassa artiklassa todetaan, että jäsenvaltion toimivaltaiset valvontaviranomaiset ovat oikeutettuja ryhtymään toimenpiteisiin, jos tuote, joka täyttää nämä yleiset vaatimukset, osoittautuu vaaralliseksi käyttäjien tai kuluttajien turvallisuudelle.

Direktiivin III luvussa, johon sisältyvät artiklat 5 ja 6, on säännöksiä jäsenmaiden tuoteturvallisuusviranomaisista ja niiden käytävissä olevista keinoista. Jäsenmaalla tulee olla tuoteturvallisuudesta huolehtiva viranomainen tai viranomaisia ja niillä täytyy olla riittävät toimivaltuudet. Valvontaviranomaisista tulee ilmoittaa komissiolle.

Viranomaisten tulee kerätä tietoa vaarallisista tuotteista ja analysoitava systemaattisesti tuotteisiin liittyviä riskitekijöitä koskevia tietoja. Jäsenvaltion on varmistauduttava, että valvontaviranomaisilla on käytettävissään riittävät valvontakeinot. Toimenpiteet voisivat direktiivin mukaan kohdistua muihinkin tahoihin kuin elinkeinonharjoittajaan, tarvittaessa myös kuluttajiin tai muihin tuotteen lopullisiin käyttäjiin.

Direktiivin IV luku koskee tietojenantoa ja tietojenvaihtoa. Jäsenmaiden toimivaltaisen viranomaisten tulee ilmoittaa sanktiotoimenpiteistään välittömästi komissiolle. Ilmoitusvelvollisuus ei koske toimenpiteitä, jos tapahtuneella on vain paikallista merkitystä tai se muutoin rajoittuu vain asianomaisen jäsenvaltion alueelle. Tiedon saatuaan komission on ryhdyttävä mahdollisimman pian neuvotteluihin asian osapuolten kanssa. Jos komissio katsoo jäsenmaan toimenpiteet oikeutetuiksi, sen on informoitava välittömästi muita jäsenmaita näistä toimenpiteistä. Nykyinen erillinen nopea tietojenvaihtojärjestelmä kulutustavaroiden käytöstä johtuvista vaaroista sisällytettävsiin siten tuoteturvallisuusdirektiiviin. Jos ko-

missio taas katsoo, että toimenpide ei ole perusteltu, on sen tiedotettava tästä asianomaiselle jäsenvaltiolle.

Direktiivin V luku koskee komission toimivaltuuksia. Jos kysymyksessä on vakava ja välitön vaara, joka kohdistuu useamman jäsenmaan kansalaisiin, ja jonka vuoksi jäsenmaa ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin, on asiasta ilmoitettava asiasta välittömästi komissiolle. Jäsenvaltio voi ilmoittaa asiasta komissiolle jo ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Todettuaan, että kysymyksessä oleva ilmoitus ovat tämän direktiivin säännösten mukainen, komissio tiedottaa asiasta muille jäsenvaltioille, joiden on heti ilmoitettava komissiolle, mihin toimenpiteisiin he asiassa ryhtyvät. Jos viranomaiset ovat yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa ryhtyneet 6 artiklan 1 kohdan d-h-alakohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin, kuten asettaneet tuotteen markkinoinnille ehtoja, vaatineet sitä koskevan varoitustiedon antamista, kieltäneet väliaikaisesti tai lopullisesti tuotteen markkinoinnin, ryhtyneet toimenpiteisiin tavarantoimittajien poistamiseksi markkinoilta taikka määränneet tavarantoimittajien hävitettäväksi, ja eri jäsenvaltioiden toimenpiteiden välillä on eroja eivätkä tämän vaaratekijän johdosta muut toimenpiteet tule kysymykseen, komissio voi jäsenmaan sitä pyytäessä velvoittaa jäsenmaat ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin. Komission pyytämät toimenpiteet suorittavat jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset.

Komission avuksi perustetaan asiantuntijakomitea, jonka puheenjohtajana on komission edustaja ja jäseninä jäsenvaltioiden edustajat.

Komission väliaikainen päätös voi olla voimassa enintään kolme kuukautta kerrallaan. Jos päätöksen jatkaminen on tarpeen, on meneteltävä samalla tavoin kuin aikaisempaa päätöstä tehtäessä, mikä edellyttää muun muassa edellä mainitun komitean kuulemistä.

Direktiivin VI luvussa on säännöksiä muun muassa salassapidosta ja velvollisuudesta perustella valvontaviranomaisten sanktiopäätökset.

EY:n jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin määräykset voimaan kansallisessa lainsäädännössään 24 kuukauden kuluessa direktiivin antamisesta eli kesäkuun loppuun 1994 mennessä.

1.3. Tuoteturvallisuusvalvonta käytännössä

Elinkeinohallitus ja kuluttajavirasto

Tuoteturvallisuuslain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että kiellot ja hävittämismääräykset on tarkoitettu valvontavaltuuksien ääriarajoiksi ja että valvontaa käytännössä tulisi ennen näihin voimakkaimpiin toimenpiteisiin ryhtymistä hoitaa neuvotellen sekä vaatien elinkeinonharjoittajaa korjaamaan tavara vaarattomaksi taikka liittämään tavaraan varoitusmerkintä tai käyttöohje uhalla, että kieltotoimiin muutoin ryhdytään.

Elinkeinohallituksessa oli ja kuluttajavirastossa on valvonta järjestetty tämän periaatteen mukaisesti siten, että elinkeinonharjoittajalle on varattu tilaisuus selvityksen esittämiseen siinä vaiheessa, kun valvontaviranomainen on esimerkiksi toimeenpanemiensa laboratoriotutkimusten avulla saanut tutkimustietoa kysymyksessä olevan kulutustavaran vaarallisuudesta. Elinkeinonharjoittajalle on tämän jälkeen annettu aikaa ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, jos hän on tähän halukas. Lukumääräisesti suurimmassa osassa tapauksia voidaan asia korjata tuotteisiin tehtävin korjaustoimenpitein tai liittämällä tuotteeseen käyttöohje tai varoitusmerkintä. Elinkeinohallitus ja kuluttajavirasto ovat myös saattaneet antaa elinkeinonharjoittajalle huomautuksen tai pyytää tältä tuotetta koskevia lisäselvityksiä. Tällaisissa tapauksissa jää vastaisuudessa päätettäväksi, onko tarpeen antaa kulutustavaraa koskeva tuoteturvallisuuslain 12 §:ssä tarkoitettu kieltö vai voidaanko selvityspyyntöön saadun vastauksen perusteella katsoa tilanteen olevan kunnossa.

Määrärahojen rajoissa on teetetty kartoitustutkimuksia, jotka ovat koskeneet muun muassa eri tyyppisiä leluja, lastenhoitotarvikkeita, urheiluvälineitä, ruokailuvälineitä, jalkineiden liikkautta, kynttilälyhtyjen paloturvallisuutta sekä polkupyöriä. Myös tuotevahinkorekisteriä kokeillaan.

Valvontatutkimuksiin ryhdytään, kun kuluttajalta, paikallistason viranomaiselta tai muulla tavoin on saatu tietoja, jotka antavat aiheen epäillä, että tuotteeseen liittyy vaaroja.

Elinkeinohallitus antoi vuosina 1987—1990 tuoteturvallisuuslain 12 §:n nojalla kaikkiaan 12 kieltopäätöstä. Kuluttajavirasto on toimikautenaan antanut 7 kieltopäätöstä. Kiellot

ovat koskeneet useimmissa tapauksissa leluja, lastenhoitotarvikkeita sekä kotikuntoilulaitteita.

Kulutustavaraa on kaikkia mainittuja 19 kieltopäätöstä tehtäessä pidetty tuoteturvallisuuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla terveydelle vaarallisena. Lisäksi on kahdessa tapauksessa katsottu, että kysymyksessä oleva kulutustavara on ollut myös omaisuudelle vaarallinen.

Tuoteturvallisuuslain 14 §:ssä tarkoitettu tiedottamisvelvollisuus on elinkeinonharjoittajalle määrätty kahdessa edellä mainituista tapauksista.

Kahta tapausta lukuun ottamatta kieltopäätöstä on tehostettu uhkasakolla.

Tullilaitos

Tullilaitoksessa tuoteturvallisuuslain valvonta on järjestetty siten, että tullilaboratorio vastaa maahantuotavien kulutustavaroiden laboratoriotutkimuksista ja piiritullikamarit huolehtivat tavaroiden myyntipäällyserkintöjen tarkastuksesta.

Tullilaboratorio otti vuonna 1991 kulutustavaranäytteitä noin 2 500 tuontierästä. Näytteitä otettiin kaikkiaan 7 000—8 000 välillä. Tämä merkitsee noin yhtä prosenttia kaikista maahantuotavista kulutustavaroista. Tutkimukset painottuvat kuitenkin sellaisiin tuoteryhmiin, joiden osalta määräysten vastaisuutta voidaan epäillä. Tässä määrässä on mukana myös sellaisia yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita, joihin tuoteturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten asemasta sovelletaan elintarvikelainsäädäntöä.

Vuonna 1991 todettiin tutkituista tavaralahetyksistä määräysten vastaisuutta noin 400—500 näytteestä. Suurimmassa osassa kysymys oli myyntipäällyserkintöjen puutteellisuuksista. Määräysten vastaisten tavarakerien määrä vaihtelee tavararyhmittäin. Lelujen osalta, joka on suuri ryhmä, on määräyksen vastaisia eriä ollut tutkituista noin viidennes, samoin tekstiilien ja pesuaineiden osalta.

Jos tutkittu tavara havaitaan määräysten vastaiseksi, tehdään kieltopäätös, joka voi olla joko ehdollinen tai ehdoton. Yli puolessa tapauksia on kieltopäätös ehdollinen, jolloin kielto kumoutuu, jos kulutustavaraan esimerkiksi liitetään vaadittu varoitusmerkintä.

Tullilaboratorio suorittaa maahantuotavien

erien valvonnan lisäksi myös kotimaisten kulutustavaranäytteiden tutkimusta. Laboratoriossa tutkittiin vuonna 1991 noin 700 kotimaista kulutustavaranäytettä. Lisäksi suoritetaan myös maahantuojien pyynnöstä tutkimuksia. Näissä viimeksimainituissa tutkituissa näytteissä on määräysten vastaisten tavaroiden määrä ollut jonkin verran suurempi kuin tullilaboratorion omasta aloitteestaan suorittamissa tutkimuksissa.

Valvonta alue- ja paikallistasolla

Lääninhallituksissa tuoteturvallisuusvalvonnasta huolehtii lääninelintarviketarkastaja, Lapin läänissä kuitenkin lääninterveystarkastaja. Lääninhallitukset jakavat lähinnä toimintaohjeita ja tietoa paikallistason valvontaviranomaisille. Jossain määrin lääninelintarviketarkastajat suorittavat myös tarkastuskäyntejä kuntiin. Lääninhallitukset toimeenpanevat myös kulutustavaroiden turvallisuutta koskevia tutkimuksia, jotka ovat pääasiassa kuluttajaviraston rahoittamia.

Käytännössä suurimman osan niin aluekuin paikallistasonkin valvonnasta muodostaa keskushallinnon tasolla annettujen - aikaisemmin elinkeinohallituksen ja nykyisin kuluttajaviraston - kieltopäätösten valvonta. Keskushallinnosta lähetetään lääninhallituksiin ja niiden välityksellä kuntiin valvontakehotuksia.

Kunnissa perustuu terveystarkastajan — eli käytännössä terveystarkastajan — suorittama tuoteturvallisuusvalvonta suurelta osin muilta valvontaviranomaisilta ja toisaalta kuluttajilta tuleviin ilmoituksiin. Yhtenä merkittävänä tietolähteenä toimivat myös kunnalliset kuluttajaneuvot.

Tuoteturvallisuuslain nojalla on annettu jo useita asetuksia, joissa on asetettu tuoteryhmäkohtaisia vähimmäisvaatimuksia. Tämän johdosta on tarkoituksena, että valvonnan painopiste näiden tuotteiden osalta siirtyy keskushallinnon tasolta alue- ja paikallistasolle.

Asiantuntijaviranomainen terveysvaaraa koskevissa kysymyksissä

Lääkintöhallitus antoi vuosina 1987—1991 välisenä aikana kaikkiaan 11 tuoteturvallisuuslakiin liittyvää asiantuntijalausuntoa. Sosiaali- ja terveyshallitus antoi perustamisestaan lähti-

en maaliskuusta 1991 lukien puolestaan 5 asiantuntijalausuntoa.

Keskeistä lääkintöhallituksen ja sosiaali- ja terveyshallituksen lausunnoissa on tuoteturvallisuuslain soveltamisen kannalta ollut se, kassoko asiantuntijaviranomainen, että kulutustavarasta aiheutuu tuoteturvallisuuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua terveysvaaraa.

Kuten edellä on todettu, toimii sosiaali- ja terveysministeriö 1 päivästä syyskuuta 1992 asiantuntijaviranomaisena tässä tarkoitetuissa kysymyksissä sosiaali- ja terveyshallituksen asemasta.

Tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta

Tuoteturvallisuusasian neuvottelukunnalla on ollut vuosittain seitsemän tai kahdeksan kokousta, joissa valvontaviranomaisten edustajat ovat kertoneet toiminnastaan, on kuultu asiantuntijoita ja keskusteltu tuoteturvallisuuteen liittyvistä asioista, kuten tuoteturvallisuusrekisteröinnistä ja standardisoinnista. Neuvottelukunnassa on myös valmisteltu tuoteturvallisuuslainsäädäntöä, kuten leluasetus ja asetus elintarvikkeita jäljittelevistä vaarallisista tuotteista. Myös asetukset pehmustettujen istuinhuonekalujen paloturvallisuusvaatimuksista ja patjojen paloturvallisuusvaatimuksista ovat olleet valmisteltavina neuvottelukunnassa.

2. Keskeiset uudistusehdotukset

2.1. Yleistä

Tuoteturvallisuuslaki on ollut voimassa runsaat viisi vuotta. Lain voimaantulo ja lain nojalla annetut tarkemmat säännökset ja määräykset ovat tehostaneet kuluttajansuojaa. Kokemukset lainsäädännöstä ja sen valvonnasta ovat olleet myönteisiä.

Lain voimassaoloaikana saadut kokemukset ja kansainvälinen kehitys tekevät tarpeelliseksi tarkistaa tuoteturvallisuuslakia eräiltä osin.

2.2. Soveltamisalan laajentaminen kuluttajapalveluksiin

Markkinoilla olevat kulutustavarat ovat suurelta osin standardisoituja. Teollisessa tuotannossa suurissa sarjoissa valmistettävien kulu-

tustavaroiden osuus kulutustavaramarkkinoilla on huomattava. Useissa tapauksissa — jos valmistusmenetelmät ja laadunvarmistus ovat korkealla tasolla — pystytään kulutustavaroiden laatu pitämään varsin tasaisena silloin, kun kysymyksessä on sarjatuotanto.

Kuluttajapalveluksille eli palveluksille, joita elinkeinonharjoittaja sitoutuu suorittamaan kuluttajalle, on ominaista, että ne ovat tulevia suorituksia. Kysymyksessä olevaa palvelusta ei ole vielä olemassa, kun sitä koskeva sopimus tehdään elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan kesken. Käytännössä elinkeinonharjoittaja sitoutuu useimmiten suorittamaan tietyn palveluksen kuluttajalle vastikkeesta. Kuitenkin myös vastikkeettomia palveluksia voidaan pitää kuluttajapalveluksina. Tällaisia saattavat olla esimerkiksi jonkin tavaran kaupan yhteydessä suoritettavat asennus- tai huoltotyöt tai puhtaasti markkinointimielessä suoritettavat vastikkeettomat palvelukset.

Kuluttajapalvelusta koskevaa sopimusta tehtäessä ei kysymyksessä olevaa kulutushyödykettä ole olemassa, vaan se aikaansaadaan vasta myöhemmin. Samanlainen tilanne saattaa olla kulutustavaran kaupassa silloin, kun kaupan kohteena oleva tavara on hankittava erityisesti kuluttajaa varten hänen ohjeidensa tai toivomustensa mukaisesti. Valtaosan kulutustavaroista muodostavat kuitenkin tavarat, jotka ovat jo saatavilla kaupantekotilaisuudessa.

Eri tyyppiset kuluttajapalvelukset eroavat sisällöltään toisistaan huomattavasti siltä osin, missä määrin yksilöllisiä ne ovat toisiinsa verrattuna. Jotkut palvelukset ovat luonteeltaan siinä määrin yksilöllisiä, että suorituksen sisältö on kussakin yksittäisessä tapauksessa ainutlaatuinen. Tämän tyyppisiä ovat useat korjaus- ja huoltopalvelukset, terveyden- ja kauneudenhoitopalvelukset sekä erilaiset esimerkiksi oikeudellisia tai taloudellisia asioita koskevat neuvontapalvelukset.

Eräät palvelukset ovat kuitenkin suurelta osin vakiosisältöisiä, kuten valmismatkat, majoitus- ja ravitsemuspalvelukset ja erilaiset kurssit.

Tämäntyyppinen palvelusten jaottelu on kuitenkin melko ylimalkaista. Elinkeinonharjoittajan tapa suorittaa esimerkiksi korjaus- ja huoltopalveluksia, kuten tekstiilien puhdistuspalveluksia tai koneiden ja laitteiden määräaikaishuoltoja, saattaa olla tietyiltä osin varsin vakioitua. Korjaus- ja huoltotöiden sallitusta suorittamistavasta on myös saatettu antaa

säännöksiä ja viranomaismääräyksiä. Toisaalta myös esimerkiksi kuntoliikuntaan, opetukseen ja muihin tällaisiin tarkoituksiin liittyvät erilaiset kurssit samoin kuin matkapalvelukset ja majoitus saattavat käytännössä olla myös yksilöllisiä.

Jotkut palvelukset ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden suorittamista koskevat virheet ja puutteellisuudet ovat korjattavissa samalla tavoin kuin kulutustavaran kaupassa. Jotkut palvelukset ovat taas sen luontoisia, että esimerkiksi virheen korjaaminen tai palveluksen uudelleen suorittaminen on hankalaa tai mahdotonta.

Kuluttajapalveluksille on edelleen tyypillistä, että samankin elinkeinonharjoittajan suorittaman palveluksen laatu saattaa vaihdella yksittäistapauksissa huomattavasti.

Rajanveto kulutustavaran kaupan ja kuluttajapalveluksen välillä ei aina ole selkeä. Kulutustavaran kaupan yhteyteen liittyy usein palveluksia, kuten huonekalun kokoaminen tai kodinkoneen kuljetus kuluttajan kotiin ja asentaminen siellä käyttökuntoon taikka erilaisten laitteiden säätäminen toimintakuntoon. Myös kulutustavaran vastaisuudessa tapahtuvasta huollosta saatetaan sopia kaupanteon yhteydessä.

Kuluttajapalveluksesta on kysymys silloin, kun tavaran toimittajan on myös suoritettava työtä tai muu palvelus ja palvelus muodostaa pääosan hänen velvollisuudestaan. Vastaavasti, jos kysymys on tavaran valmistamisesta ja tilaajana oleva kuluttaja toimittaa olennaisen osan tavaran valmistamiseen tarvittavasta materiaalista, kysymyksessä ei ole kulutustavaran kauppa, vaan kuluttajapalvelus.

Rajanveto kulutustavaran kaupan ja kuluttajapalveluksen välillä saattaa siten johtaa tilanteeseen, jossa toisiaan muistuttavissa tapauksessa toista suoritusta voidaan pitää kulutustavaran kauppana. Tarvittaessa tavaran vaarallisuuteen voitaisiin tuolloin puuttua tuoteturvallisuuslain nojalla. Toista, ensin mainittua suuresti muistuttavaa suoritusta — esimerkiksi kuluttajan hankkimista tarveaineista tapahtuvaa tavaran kokoamista tai asentamista — saatettaisiin taas pitää kuluttajapalveluksena, jonka vaarallisuuteen ei tuoteturvallisuuslain nojalla voi puuttua. Tätä voidaan pitää ongelmallisena.

Tuoteturvallisuuslainsäädännön voimassaoloaikana on valvontaviranomaisten tietoon tullut eräitä tapauksia, joissa tavaraan liitty-

vään vaarallisuuteen ei ole voitu puuttua sen johdosta, että tavaraa ei ole voitu pitää kulutustavaran. Vaaratilanteen on muun muassa aiheuttanut kuntosalissa oleva juoksumatto, jossa ei ollut riittäviä suojalaitteita sen varalle, että radalla juokseva henkilö kaatuu. Tätä laitetta ei markkinoida suoraan kuluttajille, joten se ei ole kulutustavara. Voimassa olevan tuoteturvallisuuslain nojalla tällaiseen laitteeseen ei voida puuttua.

Kaupallisten kuntoliikuntapalvelusten tarjoamista voidaan kuitenkin pitää kuluttajapalveluksen tarjoamisena. Jos tuoteturvallisuuslaki ulottuisi kuluttajapalveluksiin, kuntosalipalveluksille saatettaisiin asettaa sen nojalla vaatimuksia.

Kunnallisilta kuluttajaneuvojilta saadun tiedon mukaan vaarekijöitä saattaa heidän saamiensa ilmoitusten mukaan liittyä lähinnä eräisiin liikunta-, kauneudenhoito- ja viihdepalveluksiin. Esimerkkeinä tällaisista on mainittu muun muassa kiertävien huvipuistojen palvelukset, erilaiset liikumäet ja kelkkaradat, solariumit, laihdutuslaitteet sekä eräät fysioterapeuttiset hoidot ja kampaamopalvelut. On huomattava, että eräistä tällaisista palveluksista on olemassa erityislainsäädäntöä, jota sovellettaisiin tuoteturvallisuuslain asemasta siinäkin tapauksessa, että kuluttajapalvelukset kuuluisivat lain soveltamisalan piiriin.

Edellä sanotun perusteella on tarpeen ja tarkoituksenmukaista laajentaa tuoteturvallisuuslain soveltamisalaa niin, että se ulottuisi myös kuluttajapalveluksiin.

Tuoteturvallisuuslain tavoitteena on suojata kuluttajia ennakoita kulutushyödykkeiden käytöstä aiheutuvilta vaaroilta. Lain valvontakeinojen avulla pyritään ehkäisemään kuluttajille tulevaisuudessa aiheutuvia vahingonvaaroja. Kuluttajapalveluksiin liittyviä vaaroja voitaisiin siten tämän lainsäädännön avulla ehkäistä lähinnä vain sellaisten kuluttajapalvelusten osalta, joiden suorittamistavassa on eri suorituskerroilla samoina tai samantyyppisinä pysyviä osia taikka palveluksen suorittamisen yhteydessä käytetään sellaista tuoteturvallisuuslaissa tarkoitettua tavalla vaarallista tavaraa, jota ei voida pitää kulutustavaran.

Kuluttajapalveluksen suorittamistapaan liittyvä vika tai puutteellisuus saattaa olla esimerkiksi säännönmukainen tapa suorittaa tietty korjaus-, huolto, asennus- tai muu palvelus sillä tavoin, että siitä aiheutuu vaaraa. Kysymys saattaa edelleen olla siitä, että palvelun

suorittamiseen liittyvä laite tai muu tavara, jota ei voida pitää kulutustavarana, tekee palveluksen vaaralliseksi. Kuluttajapalveluksen vaarallisuus voi aiheutua tätä palvelusta koskevista totuudenvastaisista, harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista. Edelleen saattaa esimerkiksi liikuntapalvelusten ollessa kysymyksessä elinkeinonharjoittajan suoritus olla sillä tavoin virheellinen, että kuluttajalle mahdollisesti aiheutuvien vaaratilanteiden varalta ei ole järjestetty riittävää valvontaa.

Jotta kuluttajapalvelusta voitaisiin pitää vaarallisenä tuoteturvallisuuslaissa tarkoitetussa mielessä, vaaran olisi tämän mukaisesti aiheuttava palveluksen suorittamistapaa koskeva viasta tai puutteellisuudesta, palvelusta suoritettaessa käytettävästä tavarasta taikka tästä palveluksesta annetuista totuudenvastaisista, harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista.

Johonkin palvelukseen saattaa luonnollisestikin liittyä terveydellisiä riskejä ilman, että palvelusta voitaisiin pitää vaarallisenä tuoteturvallisuuslain tarkoittamassa mielessä. Esimerkkinä voidaan mainita monet urheiluharrastusten yhteydessä tapahtuneet loukkaantumiset, jollei niiden voida katsoa johtuvan siitä, että liikuntapalveluksia tarjoava elinkeinonharjoittaja ei ole järjestänyt liikuntapaikalle riittävää valvontaa tai loukkaantuminen on muutoin johtunut palvelukseen liittyvästä viasta tai puutteellisuudesta.

Jos kuluttajapalvelus on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen, kuluttajavirasto voisi ehdotuksen mukaan kieltää kuluttajapalveluksen suorittamisen, kaupan pitämisen, myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen. Jos kuluttajapalvelus tai siitä annetut tiedot eivät ole tuoteturvallisuuslain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia, myös lääninhallitus tai terveyslautakunta voisivat määrätä tällaisen kiellon. Kuluttajaviraston lisäksi lääninhallitus ja terveyslautakunta voisivat määrätä kiellostä myös siinä tapauksessa, että elinkeinonharjoittaja rikkoo aiemmin annettua palveluskohtaista kieltopäätöstä. Kuluttajapalvelusta koskeva kieltopäätös voitaisiin ehdotuksen mukaan määrätä väliaikaisena.

Ehdotuksen mukaan elinkeinonharjoittaja voitaisiin velvoittaa ryhtymään toimenpiteisiin kuluttajan jo saamien kuluttajapalveluksien osalta. Edelleen voisi valvontaviranomainen, joka on kieltänyt kuluttajapalveluksen suorit-

tamisen, kaupan pitämisen, myynnin ja muun elinkeinonharjoittamisen yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen, velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan sopivalla tavalla kiellostä, palvelukseen tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista.

Sellaisia kuluttajapalveluksia, joihin tuoteturvallisuuslain valvontakeinot soveltuisivat, ei juurikaan voi tuoda maahan tai viedä maasta taikka kuljettaa maan kautta. Tämän vuoksi ei ole katsottu tarpeelliseksi ehdottaa, että kuluttajapalvelusten maahantuonti, kuuluisi lain soveltamisalaan.

Samalla tavoin kuin kulutustavaroiden osalta kuluttajapalveluksia koskevat kieltotoimet olisivat valvontaviranomaisen käytettävissä olevia voimakkaimpia seuraamuksia. Tarkoituksena on, että valvontaviranomaiset neuvotelisivat asianomaisen elinkeinonharjoittajan kanssa, jota voitaisiin esimerkiksi kehottaa muuttamaan palveluksen suorittamistapaa niin, että siihen liittyvä riski poistuu tai vähenee.

Edelleen valvontaviranomaiset voisivat kehottaa elinkeinonharjoittajaa antamaan kuluttajille riittävästi kysymyksessä olevaa palvelusta koskevaa tietoa. Olosuhteista riippuen tieto olisi annettava joko ennen palveluksen suorittamista tai sen suorittamisen yhteydessä taikka muulla tavoin. Kysymykseen tulisivat käyttöohjeet, varoitukset tai muunlainen opastus. Jollei elinkeinonharjoittaja anna riittävää opastusta, saattaisi valvontaviranomainen kieltää palveluksen kaupan pidon.

2.3. Soveltamisalan laajentaminen eräisiin sellaisiin tavaroihin ja palveluksiin, joita ei voida pitää kulutustavaroina eikä kuluttajapalveluksina

Yleisten käyttö- ja kulutustarvikkeiden määritelmä sisältyy elintarvikeasetuksen 2 §:ään. Pykälän 1 kohdassa luetellaan tarvikkeet, jotka tarkoituksensa käytettäessä joutuvat kosketukseen elintarvikkeiden kanssa. Nämä tarvikkeet voivat olla tarkoitettuja käytettäväksi joko yksityisessä kulutuksessa tai esimerkiksi suur- talouksissa. Pykälän 2 kohdassa luetellaan muut elintarvikeasetuksen alaiset yleiset käyttö- ja kulutustarvikkeet.

Kuluttajavirasto toimii elintarvikeasetuksen 26 a §:n nojalla elintarvikelain 3 §:ssä tarkoitettuna erityisvalvontaviranomaisena asioissa, jotka koskevat elintarvikeasetuksen 2 §:n 1 koh-

dassa tarkoitettujen tarvikkeiden aiheuttamaa vaaraa terveydelle muutoin kuin elintarvikkeiden välityksellä sekä 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen tarvikkeiden valvontaa. Tämä tarkoittaa sitä, että kuluttajavirasto käsittelee kyseisiä tarvikkeita koskevat asiat silloinkin, kun tarvikkeita luovutetaan yksinomaan suurtalouksille.

Elintarvikeasetuksen 5 §:n mukaan suurtalouksia ovat majoitus- ja ravitsemisliikkeet, koulut, sairaalat ja muut niihin verrattavat laitokset. Suurtaloudeksi voidaan siten katsoa esimerkiksi päiväkodit ja lastenkodit.

Elintarvikeasetuksen 2 §:n 2 kohdan mukaan edellä mainittuja yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita ovat seuraavista tarvikkeista sellaiset, joita ei tarjota tai olennaisessa määrin käytetä yksityiseen kulutukseen:

1) aineet, välineet ja laitteet, joita käytetään ihon, tukan, parran, kynsien sekä suuontelon hoitoon tai puhdistukseen taikka muuhun kehohoitoon;

2) pesu-, puhdistus- ja kiillotusaineet;

3) vaatteet, vaateustarvikkeet ja muut tekstiilit, jalkineet, käsineet, sisustuskankaat sekä vuodevaatteet samoin kuin huone- ja leikkikalut, tekokukat, tulitikut, kynttilät, valaistusaineet ja ilotulitusvälineet;

4) ihmisten oleskeluun tarkoitettujen huoneiden sisäseinä- ja lattiapintojen päällystysaineet, kuten seinäpaperit, seinälaudoitus ja värit sekä korkki- ja kumimatot; sekä

5) muut näihin verrattavat käyttö- ja kulutustarvikkeet.

Tuoteturvallisuutta koskevista asetuksista osa on annettu sekä tuoteturvallisuuslain että elintarvikelain nojalla. Niitä voidaan siten soveltaa kulutustavaroiden ohella myös suurtalouksille luovutettaviin tuotteisiin.

Elintarvikeasetuksen yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita koskeva 20 §:n säännös on kuitenkin huomattavasti suppeampi kuin tuoteturvallisuuslain säännökset. Tätä tilannetta ei voida pitää tyydyttävänä. Ei ole perusteltua, että suurtaloukseen, esimerkiksi päiväkotiin, hankittujen lelujen tuoteturvallisuutta voidaan valvoa vähemmän tehokkaasti kuin yksityiseen kulutukseen tarkoitettujen lelujen turvallisuutta.

Elintarvikeasetuksen 5 §:ssä oleva suurtalouden määritelmä on sekin suppea. Tuoteturvallisuuslain tavoitteiden kannalta olisi tarkoituksenmukaista saada lain piiriin myös asunto-osakeyhtiöiden, osuuskuntien ja muiden asuin-

rakennuksia omistavien yhteisöjen hankkimat, näissä rakennuksissa asuvien asukkaiden yhteiseen käyttöön tarkoitettavat tavarat. Niitä ei voida voimassa olevan lainsäädännön nojalla katsoa sen enempää yksityiseen kulutus- kuin suurtaloukseenkään tarkoitetuiksi tavaroiksi, ellei niitä samanaikaisesti markkinoida yksityiseen kulutukseen. Näin ollen esimerkiksi asunto-osakeyhtiöiden hankkimat asukkaiden yhteiseen käyttöön tarkoitettavat keinut, jotka eivät samalla ole myös kulutustavaroita, jäävät nykyisin tuoteturvallisuusvalvonnan ulkopuolelle.

Kulutus- tai suurtaloukseen tarkoitettuihin tavaroiksi ei voida myöskään katsoa yleisiin, kunnan omistamiin puistoihin tai leikkikentille hankittuja välineitä, kuten keinoja ja liukumäkiä. Nämä olisi myös tarkoituksenmukaista saada tuoteturvallisuuslain piiriin. Sama koskee kuntainliittojen, seurakuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen sekä aatteellisten yhdistysten, esimerkiksi urheiluseurojen jäsenistönä käyttöön hankkimia välineitä.

Vaikka elintarvikeasetuksessa oleva suurtalouden käsite ei siis ulotu asumisyhteisöjen tai aatteellisten yhdistysten hankkimiin tavaroihin, siihen toisaalta sisältyvät myös majoitus- ja ravitsemisliikkeet. Näiden toiminta on selvästi voittoa tavoittelevaa eikä se siten ole verrattavissa muiden suurtalouksien, kuten koulujen ja päiväkotien toimintaan.

Edellä on ehdotettu, että elinkeinotoiminnan yhteydessä luovutettavat palvelukset otettaisiin tuoteturvallisuuslain piiriin. Tästä seuraa, että majoitus- ja ravitsemisliikkeissä annettavien kuluttajapalvelusten yhteydessä käytettäviin vaarallisiin tavaroihin voitaisiin puuttua edellä olevan ehdotuksen ja ehdotettavan 4 §:n nojalla. Sama koskisi kaikkia muitakin elinkeinotoimintaa harjoittavia yhteisöjä, esimerkiksi hoitolaitoksia, kun ne luovuttaisivat kuluttajapalvelusten yhteydessä vaarallisiksi katsottavia tavaroita kuluttajien käyttöön. Tuoteturvallisuuslain soveltamisalaa ehdotetaan toisin sanoen tässä yhteydessä laajennettavaksi sellaisiin muihin tavaroihin kuin kulutustavaroihin, joita luovutetaan lopulliselle käyttäjälle muutoin kuin elinkeinotoiminnan yhteydessä.

Laki soveltuisi siten ehdotuksen mukaan tavaroihin, joiden lopulliset käyttäjät olisivat kuluttajaan verrattavia, kuten koululaiset käyttäessään koulun tavaroita tai lapset käyttäessään päiväkodin leluja tai puistossa olevia

keinuja taikka asukkaat käyttäessään asunto-osakeyhtiön hankkimia kuntoiluvälineitä.

Kuluttajalla tarkoitetaan tuoteturvallisuuslaissa samaa kuin kuluttajansuojalaissa. Kuluttajiin rinnastettavat henkilöt eivät hanki tavaroita henkilökohtaista tarvettaan varten eivätkä yksityisessä taloudessaan käytettäväksi, kuten kuluttajansuojalain kuluttajan määritelmässä tarkoitetaan. Ne yhteisöt, joita ehdotuksessa tarkoitetaan, antavat tavarat niiden henkilöiden käytettäväksi, joita ehdotuksessa kutsutaan kuluttajiin rinnastettaviksi henkilöiksi. Näillä tarkoitetaan esimerkiksi asunto-osakeyhtiön asukkaita tai päiväkotilapsia. Itse tavaroiden käyttäminen ei juuri eroa kuluttajakäytöstä, mutta tavarat eivät ole henkilökohtaisessa käytössä eikä niitä käytetä yksityisessä taloudessa, vaan ne ovat yhteisesti käytettävänä. Tavaroiden omistusoikeus ei siirry loppukäyttäjälle.

Valmisteilla olevassa kuluttajansuojalain muutosehdotuksessa on myös tarkoitus muuttaa kuluttajaa ja kulutushyödykettä koskevia määritelmiä. Nyt esillä olevassa tuoteturvallisuuslain muutosehdotuksessa esitetty uusi kuluttajaan rinnastettava henkilö-käsite on sopusoinnussa myös kuluttajansuojalain muutosehdotuksen kanssa.

Käsillä oleva säännösehdotus ei koske tapauksia, joissa yhteisö hankkii tavaroita työntekijöidensä käyttöön. Työntekijöiden suojele kuuluu erityislainsäädännön piiriin terveysvaarojen osalta, jolloin tuoteturvallisuuslaki toisijaisena syrjäytyy. Yksityisen tai julkisen työnantajan työntekijöilleen hankkimia hyödykkeitä ei voida pitää kulutushyödykkeinä, vaan elinkeino- tai julkisyhteisön hyödykkeinä. Työntekijöitä ei voida myöskään pitää ehdotuksessa säännöksessä tarkoitettuina kuluttajiin rinnastettavina henkilöinä.

Edellä on todettu, että rajanveto kulutustavarain kaupan ja kuluttajapalveluksen välillä saattaa johtaa siihen, että toisiaan muistuttavissa tilanteissa toista suoritusta voidaan pitää kulutustavarain kauppana. Samalla tavoin saattaa esimerkiksi asunto-osakeyhtiön asukaidensa käyttöön leikkialueelle sijoitettavan kiipeilytelineen ollessa kysymyksessä vaarallisuus johtua sen suunnittelusta tai työn suorittamisesta. Koska suojan tarve on perusteltua ulottaa myös tällaisiin tapauksiin, ehdotetaan tuoteturvallisuuslain soveltamisala ulotettavaksi myös tällaisiin palveluksiin.

Tuoteturvallisuuslain säännökset ja käsillä olevat säännösehdotukset koskevat sanamuoto-

tonsa mukaan vain kulutustavaroita ja kuluttajapalveluksia. Osaa niistä, kuten huolellisuusvelvollisuutta koskevaa 3 §:ää ja määritelmiä sisältävää 4 §:ää, voidaan ilman vaikeuksia soveltaa tässä tarkoitettuihin tavaroihin ja palveluksiin. Tällaisten tavaroiden ja palvelusten eroavuus kulutustavaroihin ja kulutuspalveluksiin nähden on otettava huomioon määrättäessä elinkeinonharjoittajalle tämän lain mukaisia seuraamuksia. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tuoteturvallisuuslaki koskee nyt esillä olevia muita kuin kulutustavaroita ja kuluttajapalveluksia lukuun ottamatta sen palautusmenettelyä koskevia säännöksiä, joita käsitellään jäljempänä.

2.4. Elinkeinonharjoittajan velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle kulutushyödykkeeseen liittyvästä vaarasta

Tuoteturvallisuuslain 3 §:ssä säädetään elinkeinonharjoittajalle yleinen huolellisuusvelvollisuus. Siinä ei kuitenkaan nimenomaisesti veloiteta elinkeinonharjoittajaa tai hänen edustajaansa ilmoittamaan valvontaviranomaisille, jos hän saa tietoonsa, että hänen valmistamastaan, maahan tuomastaan, myymästään tai elinkeinotoiminnan yhteydessä muutoin luovuttamastaan kulutustavarasta aiheutuu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

Kun kulutustavaran on havaittu olevan tuoteturvallisuuslaissa tarkoitettulla tavalla vaarallinen, valvontaviranomaiset pyrkivät ensi vaiheessa saamaan tilanteen ratkaistuksi asianomaisen elinkeinonharjoittajan kanssa käytävin neuvotteluin. Jos vaara on torjuttavissa vapaaehtoisin toimenpitein, ei valvontaviranomaisten käytössä ole viin sanktioihin tarvitse turvautua. Edellä on todettu, että elinkeinonharjoittajan oman edun mukaista on pienentää virhevastuuta tuotevastuuriskejään. Tämän vuoksi viranomaisten ja elinkeinonharjoittajien yhteistoimintaa on syytä kehittää.

Tieto kulutustavaroihin tai kuluttajapalveluksiin liittyvistä turvallisuusongelmista tulee usein ensi vaiheessa elinkeinonharjoittajille. Vahinkoa kärsineet ottavat monesti yhteyttä hyödykkeen myyneeseen elinkeinonharjoittajaan. Valmistaja saattaa oman testaus- ja koestustyönsä yhteydessä havaita jo markkinoilla oleviin tuotteisiin liittyviä turvallisuusongelmia. Maahantuojia voi saada liikesuhteidensa kautta tietoa vahingoista, joita tuote on aiheuttanut muissa maissa.

Lisävahinkojen välttämiseksi on tärkeää, että saatua tietoa turvallisuusriskeistä käytetään mahdollisimman paljon hyödyksi.

Tämän johdosta tuoteturvallisuuslain 3 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi niin, että elinkeinonharjoittajan on saadessaan tietää, että kulutustavarasta, jota hän valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa, tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa sen kautta, taikka että kuluttajapalveluksesta, jota hän suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa, aiheutuu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, ilmoitettava tästä välittömästi valvontaviranomaiselle.

Ehdotuksen mukaan elinkeinonharjoittaja voisi ilmoittaa asiasta mille tahansa tuoteturvallisuuslain valvontaviranomaiselle. Tarkoituksena on kuitenkin, että jos ilmoitus annetaan tulliviranomaiselle, lääninhallitukselle tai kunnalliselle viranomaiselle, näiden tulisi saattaa asia välittömästi kuluttajaviraston tietoon. Tuoteturvallisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan kuluttajavirasto suunnittelee ja ohjaa valvontaa, joten on tärkeää, että virasto saa tiedon tällaisista ilmoituksista.

Jos elinkeinonharjoittaja laiminlyö ilmoitusvelvollisuutensa siten, että lain 17 §:ssä säädetty tuoteturvallisuusrikoksen tai -rikkomuksen tunnusmerkit täyttyvät, elinkeinonharjoittaja on tuomittava tämän pykälän mukaisesti rangaistukseen. Muita seuraamuksia ei ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin vuoksi ehdoteta säädetettäväksi.

2.5. Väliaikainen kieltö

Tuoteturvallisuuslain voimassa olevien säännösten mukaan ei ole mahdollista antaa väliaikaista kieltopäätöstä, joka olisi voimassa, kunnes tavarann vaarallisuutta koskevat tutkimukset valmistuvat ja asia voidaan niiden pohjalta lopullisesti päättää lain 12 §:n nojalla.

Tuoteturvallisuuslain valvontaviranomaiset ovat pitäneet puutteena sitä, että sellaisia kulutustavaroita, joiden osalta on ilmeistä, että ne ovat tuoteturvallisuuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla terveydelle vaarallisia, on voinut päästä markkinoille ennen kuin valvontaviranomainen tekee kieltopäätöksen. Asian lopullisen ratkaisemisen katsotaan näet monessa tapauksessa edellyttävän sosiaali- ja terveys-

ministeriön antamaa asiantuntijalausuntoa tai hyödykettä koskevia testauksia ja tutkimuksia.

Elintarvikelainsäädäntöön sisältyy väliaikaiseen kieltoon rinnastettava mahdollisuus kieltää valmistajaa valmistamasta tai myyjää myymästä elintarviketta sekä yleisiä käyttö- ja kulutustarviketta, kunnes niitä koskevat tutkimukset on suoritettu.

Edellä sanottuun viitaten pidetään perusteltuna, että myös tuoteturvallisuuslakia täydennetään väliaikaista kieltöä koskevalla säännöksellä. Tällainen väliaikaisen kiellon määräämismahdollisuus ehdotetaan annettavaksi kaikille lain valvontaviranomaisille.

Kulutushyödykkeen vaarallisuuden toteaminen testauksin ja tutkimuksin sekä sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunnat ovat yleensä tarpeen, jotta elinkeinonharjoittajien oikeusturva voidaan taata. Tämän vuoksi on ehdotusta laadittaessa katsottu, että väliaikaisen kiellon määräämiselle on asetettava tiukemmat vaatimukset kuin lopulliselle kieltopäätökselle. Siten väliaikaisen kiellon asettaminen edellyttäisi, että terveysvaara on ilmeinen.

2.6. Palautusmenettely

Tuoteturvallisuuslain ensisijaisena tavoitteenä on turvata kuluttajien asema ennakoilta silloin, kun kulutushyödyke voi vaarallisuutensa vuoksi aiheuttaa henkilö- tai omaisuusvahinkoja. Valvontaviranomaisten tehtävänä on selvittää markkinoilla olevien kulutushyödykkeiden turvallisuutta. Kun havaitaan, että markkinoilla on hyödykkeitä, jotka ovat laissa tarkoitettulla tavalla vaarallisia, valvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin, joiden avulla hyödyke voidaan saada lain vaatimusten mukaiseksi taikka, jollei tämä ole mahdollista, pois markkinoilta.

Tuoteturvallisuuslain valvontakeinojen käyttö ei edellytä, että vaarallinen kulutushyödyke on käytännössä aiheuttanut vahinkoa. Vaarallisuus saatetaan esimerkiksi havaita jotakin hyödykeryhmää koskevassa kartoitustutkimuksessa. Käytännössä kulutushyödykkeen vaarallisuus käy kuitenkin usein ilmi sillä tavoin, että valvontaviranomaiset saavat vahingonkär sineiltä, muilta viranomaisilta tai muulla tavoin tietoa tuotteisiin liittyvistä onnettomuuksista. Valvontaviranomainen saa siten usein tiedon siitä, että kulutushyödyke on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen tuoteturvallisuuslaissa

tarkoitetulla tavalla, vasta siinä vaiheessa, kun kysymyksessä olevia hyödykkeitä on jo niiden lopullisten käyttäjien hallussa.

Tuoteturvallisuuslain voimassa olevassa 14 §:ssä tarkoitetun tiedottamisveloitteen tarkoituksena on nimenomaan eliminoida vahinkojen syntymistä siinä tapauksessa, että kulutustavaroita on jo niiden lopullisten kuluttajien hallussa. Säännöksessä ei ole yksilöity, kehen elinkeinonharjoittajaan velvoite kohdennetaan. Käytännössä kysymykseen voivat tulla ennen muuta tavaran valmistaja ja maahantuojat. Kuitenkin velvoite voidaan kohdistaa myös muun myyntiportaan elinkeinonharjoittajiin.

Tuoteturvallisuuslain 14 §:n tiedottamissäännöksen nojalla on mahdollista velvoittaa elinkeinonharjoittajaa antamaan tuotteen lopullisille käyttäjille varsin monipuolisesti tietoa kulutustavaroihin liittyvistä sellaisista vaaroista, jotka on havaittu vasta, kun kulutustavaroita on jo niiden lopullisilla käyttäjillä. Voimassa oleva tuoteturvallisuuslaki ei kuitenkaan tee mahdolliseksi velvoittaa elinkeinonharjoittajaa ryhtymään muihin toimenpiteisiin vaaran välttämiseksi.

Eräissä maissa tuoteturvallisuuslainsäädäntöön sisältyy säännöksiä, joiden perusteella valvontaviranomaiset voivat velvoittaa elinkeinonharjoittajia ryhtymään myös muunlaisiin toimenpiteisiin kuin tiedottamiseen vaaralliseksi osoittautuneiden kulutushyödykkeiden johdosta.

Tuoteturvallisuuslain seuraamusjärjestelmän täydentäminen tämällyyppisten veloitteiden asettamismahdollisuudella on perusteltua Suomessakin. Muun muassa tuoteturvallisuuslainsäädännön kansainvälisen kehityksen perusteella voidaan tuoteturvallisuuslain täydentämistä tällaisilla säännöksillä pitää tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Tällainen palautusmenettely tulisi ehdotuksen mukaan kytkeä tapauksiin, joissa kulutustavaran tai kuluttajapalveluksen valmistus tai suorittaminen, kaupan pitäminen, myynti tai muu elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva luovuttaminen on kielletty lain 12 §:n mukaisesti.

Vaikka päätös elinkeinonharjoittajan veloitamisesta palautusmenettelyyn edellyttäisi tuoteturvallisuuslain 12 §:n nojalla annettua kieltopäätöstä, palautusmenettelyyn veloitettamisen tarpeellisuus tulisi harkita kussakin yksittäisessä tapauksessa erikseen. Kieltopäätös ei siten

johtaisi automaattisesti päätökseen palautusmenettelyveloitteen asettamisesta.

Jotta valvontakäytäntö tällaisten veloitteiden asettamisen osalta muodostuisi yhtenäiseksi, on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että tällaisen veloitteen palautusmenettelyyn voisi asettaa vain kuluttajavirasto. Jos velvoite voitaisiin asettaa alue- tai paikallistasolla, saattaisi seurauksena olla, että elinkeinonharjoittaja siirtäisi tavarat toiseen kuntaan tai toiseen läänin ja jatkaisi markkinointia siellä entiseen tapaan. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sellaisissa tilanteissa, joissa palautusmenettelylle asetettavaksi ehdotetut edellytykset täyttyvät. Kuluttajaviraston olisi kuitenkin oltava yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa palautusmenettelyä päätettäessä. Alue- ja paikallistason viranomaiset voivat auttaa virastoa veloitteen toteuttamisen seurannassa.

Kulutustavaroiden osalta palautusmenettely voisi ehdotuksen mukaan merkitä veloitettamista korjaamisen, vaihtoon tai kaupan purkuun ja kuluttajapalvelusten osalta veloitettamista korjaamiseen tai sopimuksen purkuun.

Nyt ehdotettava palautusmenettely muistuttaa kulutustavaroiden osalta kuluttajansuojalain 5 luvussa olevia virhevastuusäännöksiä. Palautusmenettely olisi kuitenkin laajavaikutteisempi ja nopeampi menettely kuin se, että kukin yksittäinen kuluttaja joutuisi vahinkoa kärsittyään vetoamaan oikeudessa kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksiin. Palautusmenettelyn velvoittavuutta korostaisi lisäksi se, että sitä olisi pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla.

Tarkoituksenmukaista olisi, että veloitettamispäätökseen turvauduttaisiin vain siinä tapauksessa, että elinkeinonharjoittaja ei kuluttajaviraston kanssa käytävissä neuvotteluissa suostu vapaaehtoisesti ryhtymään palautusmenettelyyn.

Jos elinkeinonharjoittaja ehdotetun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoittaisi valvontaviranomaiselle saaneensa tietoonsa, että kulutustavarasta tai kuluttajapalveluksesta saattaa aiheutua vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, valvontaviranomaisen tulisi ensi vaiheessa pyrkiä yhteistoiminnassa elinkeinonharjoittajan kanssa neuvottelemaan toimenpiteistä tämän vaaran torjumiseksi tai vähentämiseksi. Jos viranomaiset elinkeinonharjoittajan kanssa neuvotellessaan pitävät esimerkiksi riittävinä niitä toimenpiteitä, joihin elinkeinonharjoittaja

on vapaaehtoisesti ryhtynyt, ei ole tarvetta asettaa 12 §:ssä tarkoitettua kieltoa eikä velvoittaa elinkeinonharjoittajaa ryhtymään palautusmenettelyyn.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset tuoteturvallisuuslain soveltamisalaan sekä valvontakeinoihin lisäävät tuoteturvallisuusvalvontaviranomaisten tehtäviä. Tämä edellyttää toiminnan painopistealueiden uudelleen määrittämisen ohella myös tutkimustoimintaan käytettävien määrärahojen lisäystä.

Kuluttajien ja kotitalouksien kannalta ehdotus merkitsee lisääntyvää kuluttajansuojaa, kun lain soveltamisalan laajentaminen antaa valvontaviranomaisille mahdollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin myös eräiden sellaisten kulutushyödykkeisiin liittyvien vaarojen johdosta, joihin voimassa olevan tuoteturvallisuuslaki ei ulotu.

Ehdotus saattaa aiheuttaa joillekin elinkeinonharjoittajille lisäkustannuksia, jos heidät velvoitetaan ryhtymään palautusmenettelyyn. Tällaiset lisäkustannukset jäävät kuitenkin kokonaismerkitykseltään vähäisiksi.

3.2. Organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Tuoteturvallisuuslain nykyiseen valvontajärjestelmään ei ehdoteta muutoksia. Lain soveltamisalan laajentaminen ja uudet valvontakeinot, erityisesti palautusmenettely, lisäävät valvontaviranomaisten tehtäviä ja edellyttävät toiminnan uudelleen suuntaamista.

4. Asian valmistelu

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti maaliskuun 4 päivänä 1991 työryhmän selvittämään ja laatimaan ehdotuksensa Suomen tuoteturvallisuuslain uudistamiseksi. Työssä tuli ottaa huomioon mainitun lainsäädännön kansainvä-

linen kehitys ja tuoteturvallisuuslain voimassaoloaikana saadut kokemukset ja selvittää erityisesti tarve ja mahdollisuudet laajentaa laki koskemaan myös vaarallisia kuluttajapalveluksia, tarve ja mahdollisuudet täydentää lakia siten, että myös vaarallisten kulutustavaroiden maastavienti voitaisiin kieltää ja tarve ja mahdollisuudet täydentää lakia vaarallisten kulutustavaroiden markkinoilta vetämistä koskevilla säännöksillä. Työryhmä jätti ehdotuksensa (komiteanmietintö 1991:32) kauppa- ja teollisuusministeriölle 11 päivänä marraskuuta 1991.

Kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi työryhmän ehdotuksesta lausunnon 31 viranomaiselta, järjestöltä ja tutkimuslaitokselta. Lausunnonantajat suhtautuivat valtaosaltaan myönteisesti ehdotukseen tuoteturvallisuuslain täydentämisestä palautusmenettelyä koskevilla säännöksillä, joskin erityisesti vähittäiskauppaa edustavat järjestöt olivat jossain määrin huolestuneita siitä, kohdistuuko palautusmenettely erityisesti vähittäiskauppaan. Lausunnoissa kannatettiin lain soveltamisalan laajentamista kuluttajapalveluksiin sekä mahdollisuutta kieltää vaarallisen tavaran maahantuonti. Eräät lausunnonantajat - erityisesti muutamat elinkeinoelämän järjestöt — suhtautuivat kuitenkin molempiin ehdotuksiin epäilevästi tai varauksellisesti.

Ehdotuksesta on ilmoitettu GATT:n sekä EFTA:n ja EY:n teknisiä määräyksiä koskevien ehdotusten ilmoitusmenettelyjen mukaisesti. EY:n komissio on lähettänyt toukokuussa 1992 kannanottonsa ehdotukseen, johon kauppa- ja teollisuusministeriö on vastannut.

Lausunnoissa esitettyjä kannanottoja on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon ehdotusta viimeisteltäessä.

Edellä mainittu työryhmä ehdotti tuoteturvallisuuslakia täydennettäväksi niin, että vaarallisten kulutustavaroiden maastavienti voitaisiin määrättyin edellytyksin kieltää. Koska kulutustavaroiden maahantuonnin ja maastaviennin sääntely ja valvonta on Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen mahdolliseen voimaantuloon liittyen selvittävänä parhaillaan erikseen, ei vientikieltoa koskevaa sääntelyä ole otettu tähän ehdotukseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Tuoteturvallisuuslain 1 §:ssä määritetään lain yleinen soveltamisala. Nyt esillä olevassa lakiehdotuksessa soveltamisalaa laajennettaisiin eräiltä osin. Sen ohella, että laki koskisi voimassa olevan lain mukaisesti kulutustavaroita, ehdotetaan, että laki koskisi myös kuluttajapalveluksia.

Voimassa olevan 1 §:n mukaan laki koskee tavaroita, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan ja jotka ovat tarkoitettu tai joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen. Näitä tavaroita kutsutaan laissa kulutustavaroiksi. Ehdotetussa uudessa 1 §:ssä on lain soveltamisalaa koskeva säännös otettu 1 momentiksi sekä kulutustavaroitten ja kuluttajapalvelusten määritelmät 2 momentiksi. Ehdotuksen mukaan laki koskee sellaisia kuluttajapalveluksia, joita elinkeinonharjoittaja suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa. Kuluttajapalvelukset määritellään ehdotuksessa sellaisiksi palveluksiksi ja kulutustavarat sellaisiksi tavaroiksi, jotka ovat tarkoitettut käytettäväksi tai joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen. Tarkoituksena on, että tuoteturvallisuuslaki kattaisi tältä osin kulutushyödykkeet samalla tavoin kuin kuluttajan-suojalaki. Myös ehdotetut uudet määritelmät vastaavat kuluttajansuojalain mukaisia määritelmiä.

Edellä yleisperusteluissa on todettu, että monet kuluttajapalvelukset ovat luonteeltaan siinä määrin yksilöllisiä, että elinkeinonharjoittajan suorituksen sisältö on kussakin yksittäisessä tapauksessa ainutlaatuinen. Tuoteturvallisuuslain säädännön avulla voidaan kuluttajapalveluksiin liittyviä vaaroja ehkäistä vain sellaisten palvelusten osalta, joiden suorittamisavassa on eri suorituskertoina samantyyppisiä pysyviä osia, taikka kun palveluksen suorittamisen yhteydessä käytetään sellaista tuoteturvallisuuslaissa tarkoitettulla tavalla vaarallista tavaraa, jonka ei voida katsoa kuuluvan tuoteturvallisuuslain soveltamisalan piiriin. Tästä huolimatta ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena rajata nyt esillä olevassa pykälässä tuoteturvallisuuslain soveltamista vain osaan kuluttajapalveluksia. Yksittäisten tapausten olosuhteiden

perusteella on siten arvioitava, onko sellainen ennakkollinen suojan antaminen, johon tuoteturvallisuuslain soveltamisella pyritään, mahdollista, jotta kuluttajapalvelukseen liittyviä vahingonvaaroja voitaisiin vastaisuudessa torjua.

1 a §. Lakiin 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a § jonka mukaan lain säännökset kulutustavarasta ja kuluttajapalveluksista koskevat myös tavaroita tai palveluksia, joita elinkeinonharjoittaja luovuttaa kouluille, sairaaloille, päiväkodeille tai muille niihin verrattaville laitoksille taikka muutoin kunnille, kuntainliitoille, seurakunnille tai muille julkisoikeudellisille yhteisöille taikka aatteellisille yhdistyksille, asunto-osakeyhtiöille tai muille asuinrakennuksia omistaville yhteisöille, jos nämä muussa kuin elinkeinotoiminnassa luovuttavat kyseisiä tavaroita tai palveluksia kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käytettäväksi.

Kuten edellä yleisperusteluissa on todettu, voimassa olevaa sääntelyä, jonka mukaan niin sanotuissa suurtaolouksissa käytettäviin tavaroihin sovelletaan elintarvikelainsäädännössä olevia tuoteturvallisuuslainsäädäntöä, ennen muuta elintarvikeasetuksen 20 §:ää ei voida pitää kaikilta osiltaan tarkoituksenmukaisena. Tämän vuoksi tuoteturvallisuuslain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi tavaroihin, jotka muussa kuin elinkeinotoiminnassa luovutetaan kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käyttöön.

Koulut, sairaalat, päiväkodit ja muut niihin verrattavat laitokset ovat useimmiten kuntien tai kuntainliittojen ylläpitämiä. Tuoteturvallisuuslain soveltamisalaan kuuluisivat ehdotuksen mukaan kuitenkin myös sellaisten koulujen, päiväkotien, sairaaloiden ja vastaavien laitosten kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käyttöön hankkimat tavarat, jotka eivät ole kuntien tai kuntainliittojen ylläpitämiä. Tällaiset laitokset saattavat olla esimerkiksi aatteellisten yhdistysten ylläpitämiä. Ehdotetun 1 a §:n soveltamisalaan ei kuitenkaan sisällytetäisi esimerkiksi sellaisia tavaroita, joita sairaalat luovuttavat potilailleen kaupallisten palvelustensa yhteydessä. Tällaisia palveluksia ja niiden yhteydessä käytettäviä tavaroita säänneltäisiin 1 §:n nojalla.

Ehdotetun 1 a §:n soveltamisala ehdotetaan ulotettavaksi myös sellaisiin tavaroihin, joita kunnat, kuntayhtymät, seurakunnat ja muut julkisyhteisöt antavat kuluttajiin rinnastettavi-

en henkilöiden käyttöön muutoin kuin kouluis-
sa, päiväkodeissa, sairaaloissa ja niihin verrat-
tavissa laitoksissa. Kysymykseen saattavat tulla
esimerkiksi kunnan ylläpitämään puistoon luovutettavat tavarat, esimerkiksi kiipeilytelineet.
Julkisyhteisöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä
myös valtion laitoksia, esimerkiksi valtion yllä-
pitämiä sairaaloita.

Yleisperusteluissa mainituista syistä esillä
oleva 1 a § koskisi sekä tavaroita että palvelu-
ksia.

Kuluttajaan rinnastettavalla henkilöllä tar-
koitetaan luonnollista henkilöä, joka ei ole
kuluttaja, vaan on saanut tavarain tai palveluk-
sen käyttöönsä ja käyttää sitä muussa kuin
elinkeino- tai ammattitoiminnassa.

Palautusmenettelyä koskevat säännökset ei-
vät sovellu niihin tavaroihin tai palveluksiin,
joita 1 a §:ssä tarkoitetaan. Tämän vuoksi
ehdotetaan, että 13 a ja 13 b §:n säännökset
eivät koskisi 1 a §:ssä tarkoitettuja tavaroita tai
palveluksia.

2 §. Voimassa olevan tuoteturvallisuuslain
2 §:ssä säädetään, että lakia ei sovelleta kulut-
ustavaroihin siltä osin kuin niiden aiheuttami-
en terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäisemisestä
on muussa laissa tai muun lain nojalla erikseen
säädetty tai määrätty. Tämä lain toissijaisuus-
periaate ehdotetaan pidettäväksi voimassa.
Pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta
myös kuluttajapalveluksista, joita tuoteturval-
lisuuslain toissijaisuus koskisi samalla tavalla
kuin kulutustavaroita.

3 §. Elinkeinonharjoittajalle pykälässä sää-
detty huolellisuusvelvollisuus ehdotetaan yh-
denmukaisesti ehdotettavan soveltamisalan laaj-
entamisen kanssa ulotettavaksi myös kulutta-
japalvelusten suorittamiseen, kaupan pitämi-
seen, myyntiin tai muuhun elinkeinotoiminnan
yhteydessä tapahtuvaan luovuttamiseen.

Samalla säännöksen sanamuotoa ehdotetaan
muutettavaksi siten, että siinä viitataan ehdo-
tetussa 1 a ja 1 a §:ssä tarkoitettuun elinkeinon-
harjoittajaan eikä enää luetella 1 §:ssä jo mai-
nittuja elinkeinotoiminnan eri muotoja. Tällä
sanamuodon tarkistamisella ei tavoitella asial-
lista muutosta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 mo-
mentti, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan
on ilmoitettava välittömästi valvontaviran-
omaiselle, jos hän saa tietoonsa, että 1 tai 1 a
§:ssä tarkoitettua kulutustavarasta tai kulutta-
japalveluksesta aiheutuu vaaraa kuluttajan ter-
veydelle tai omaisuudelle. Elinkeinonharjoitta-

jan on samalla ilmoitettava, mihin toimenpitei-
siin hän on jo ryhtynyt vaaran johdosta.

Ehdotetussa pykälässä ei säädettäisi, millä
tavoin elinkeinonharjoittajan olisi täytettävä
ilmoitusvelvollisuutensa. Periaatteessa puheli-
mitse tehty ilmoitus valvontaviranomaiselle oli-
si siten riittävä. Käytännössä elinkeinonharjoit-
tajan olisi kuitenkin helpompi pystyä osoittama-
an täyttäneensä ilmoitusvelvollisuutensa, jos
hän olisi ilmoittanut asiasta valvontaviran-
omaiselle kirjallisesti.

4 §. Pykälään 1 momenttiin ehdotetaan lisät-
täväksi säännös siitä, milloin kuluttajapalvelus-
ta on pidettävä terveydelle vaarallisena. Samal-
la tavoin kuin kulutustavaroiden osalta kulutta-
japalveluksesta annetut totuudenvastaiset,
harhaanjohtavat tai puutteelliset tiedot voivat
aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai
muun vaaran terveydelle. Kulutustavaran ra-
kenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta
aiheutuvaa vaarallisuutta vastaisivat ehdotuk-
sessa kuluttajapalvelusten osalta palveluksen
suorittamistapaan liittyvä vika tai puutteelli-
suus tai palveluksessa käytettävän tavarain ra-
kenteessa tai koostumuksessa oleva vika tai
puutteellisuus.

Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan samalla
jonkin verran muutettavaksi, jotta siitä ei
tehtyjen lisäysten johdosta tulisi vaikeasti ym-
märrettävää. Asiallista muutosta ei tavoitella.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan puolestaan
lisättäväksi säännös siitä, milloin kuluttajapal-
velusta on pidettävä omaisuudelle vaarallisena.
Sen mukaisesti omaisuudelle vaarallisena pide-
tään kuluttajapalvelusta, joka 1 momentissa
mainittujen seikkojen eli suorittamistapaansa
liittyvän vian tai puutteellisuuden, palvelukses-
sa käytettävän tavarain rakenteessa tai koostu-
muksessa olevan vian tai puutteellisuuden taika
siitä annettujen totuudenvastaisten, har-
haanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi
voi vahingoittaa omaisuutta.

5 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan sää-
detttäväksi, että lain ja sen nojalla annettujen
säännösten, määräysten ja päätösten noudatta-
mista valvoo sekä valvontaa suunnittelee ja
ohjaa kuluttajavirasto, jolle elinkeinohallituk-
selle tämän lain mukaan kuuluneet tehtävät
siirtyivät 1 päivänä kesäkuuta 1990.

7 §. Kuten edellä on todettu, pykälän 2
momentin sanamuotoa on muutettu samassa
yhteydessä kuin kansanterveyslain 6 §:ää. Muu-
toksen tarkoituksena on ollut tarjota kunnille
mahdollisuus antaa ne tehtävät, jotka eri sään-

nöksissä, määräyksissä ja päätöksissä on annettu terveyslautakunnalle, myös muun lautakunnan suoritettaviksi. Esillä olevan säännöksen sanamuotoa ehdotetaan selvyuden vuoksi tarkistettavaksi niin, että siitä ilmenee mahdollisuus antaa tehtävät myös viranhaltijan hoitettavaksi. Terveyslautakunnasta taikka tehtävää hoitavasta toimielimestä tai viranhaltijasta käytettäisiin nimitystä kunnan valvontaviranomainen. Säännösehdoituksella ei pyritä asialliseen muutokseen valvontakäytännön osalta.

Pykälän nykyiseen 3 momenttiin, jonka mukaan kunnallisen valvontaviranomaisen on laissa tarkoitettujen omaisuusvaarojen osalta ainoastaan ilmoitettava havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista elinkeinohallitukselle tai lääninhallitukselle tapauksissa, joissa ei ole olemassa tämän lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja, ehdotetaan lisättäväksi maininta omaisuudelle vaarallisista kuluttajapalveluksista. Säännökseen sisältyvä maininta elinkeinohallituksesta muutettaisiin samalla kuluttajavirastoksi.

10 §. Valvontaviranomaisen oikeutta ottaa näytteitä pykälän 1 momentissa ehdotetaan laajennettavaksi niin, että oikeus kattaisi myös kuluttajapalvelukset. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi näytteet palveluksen suorittamisessa käytettävästä materiaalista, kuten vaaraisista ja tarvikkeista.

12 §. Pykälä koskee nykyisin valvontaviranomaisten mahdollisuutta kieltää terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen kulutustavara. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus kieltää terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen kuluttajapalvelus.

Ehdotuksen 1 momentin 1 kohdan mukaan kuluttajavirasto voisi kieltää kuluttajapalveluksen suorittamisen, pitämisen kaupan, myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen.

Kuten edellä on todettu, sellaisia kuluttajapalveluksia, joihin tuoteturvallisuuslain valvontakeinot soveltuisivat, ei juurikaan voi tuoda maahan. Tämän vuoksi 1 momentin 2 kohtaa, jonka mukaan tulliviranomainen voi kieltää terveydelle tai omaisuudelle vaarallisen kulutustavaran maahantuonnin, ei ehdoteta muutettavaksi.

Ehdotettavan 2 momentin mukaan myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voisivat kulutustavaroiden lisäksi määrätä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun kiellon kuluttajapalvelustenkin osalta silloin, kun ky-

symyksessä oleva palvelus tai siitä annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisia.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voisi määrätä 1 momentissa tarkoitettun kiellon, jos elinkeinonharjoittaja rikkoo 1 momentin nojalla annettua palveluskohtaista kieltopäätöstä. Muutoin momentti vastaa voimassa olevaa 3 momenttia.

12 a §. Lakiin lisättäväksi ehdotettava pykälä sisältäisi säännökset väliaikaisesta kiellosta. Väliaikaisen kiellon tarvetta tuoteturvallisuusvalvonnassa on käsitelty edellä yleisperusteluis-

sa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin väliaikaisen kiellon edellytyksistä. Sen mukaan kuluttajavirasto voi antaa 12 §:n 1 momentissa tarkoitettun kiellon väliaikaisena, jos on ilmeistä, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla terveydelle vaarallinen.

Ehdotuksen mukaan väliaikaiselle kiellolle asetettaisiin tiukemmat vaatimukset kuin 12 §:ssä tarkoitettulle kiellolle. Säännöksessä mainittu ilmeinen vaarallisuus edellyttäisi erittäin suurta todennäköisyyttä vaarallisuudesta. Valvontaviranomaisen tulee voida todeta tämä kysymyksessä olevan kulutushyödykkeen ilmeinen vaarallisuus tukeutumalla kokemusperäiseen tietoon tai havaintoihin, jotka valvontaa suorittava virkamies voi aistinvaraisesti tehdä.

Ainoastaan terveysvaarat oikeuttaisivat ehdotuksen mukaan väliaikaisen kieltopäätöksen antamiseen. Omaisuusvaarat eivät vaadi niin kiireellistä ja elinkeinonharjoittajan kannalta ankaraa toimenpidettä kuin väliaikainen valmistus- tai myyntikielto.

Pykälän 2 momentin mukaan voi myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen määrätä väliaikaisen kiellon silloin, kun kulutustavara tai kuluttajapalvelus tai niistä annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia ja kun on ilmeistä, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla terveydelle vaarallinen. Kuluttajavirastolla olisi mahdollisuus määrätä kulutustavaraa tai kuluttajapalvelusta koskeva kieltö myös näissä tapauksissa.

Edellä esillä olleissa 12 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, joissa elinkeinonharjoittaja rikkoo 12 §:n 1 momentin nojalla annettua tavara- tai palveluskohtaista kieltopä-

töstä, ei tarvetta väliaikaiseen kieltoon luonnollisestikaan ole, koska tällainen kieltopäätös voidaan aina antaa välittömästi.

Väliaikaiseen kieltoon ei saisi ehdotuksen mukaan hakea erikseen muutosta valittamalla. Tästä ehdotetaan säädettäväksi 19 §:ssä.

Väliaikaista kieltoa olisi ehdotuksen mukaan tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä olisi tarpeetonta, kuten jäljempänä 15 §:n osalta esitetään.

Väliaikainen kiello olisi voimassa siihen saakka, kunnes asia voidaan 12 §:n nojalla lopullisesti ratkaista. Väliaikaisen kieltopäätöksen teko ei edellytä ehdotuksen mukaan asiantuntijalausannon tai hyödykkeen turvallisuutta koskevien tutkimustulosten hankkimista. Lopullinen päätös on sen sijaan yleensä tehtävissä vasta silloin, kun kulutustavaran tai kuluttajapalveluksen vaarallisuus on tutkimuksin ja asiantuntijalausunnoin osoitettu. Testaus- ja tutkimustuloksista tai asiantuntijalausunnoista saattaa luonnollisesti seurata myös, että väliaikainen kieltopäätös kumotaan. Kun väliaikaiselle kiellolle asetettavat edellytykset olisivat ehdotukset mukaan varsin tiukat, tällainen tilanne ei juurikaan voisi käytännössä tulla kysymykseen.

13 §. Ehdotuksen mukainen lain soveltamisalan laajentaminen 1 ja 1 a §:ssä merkitsisi, että 13 §:ssä tarkoitettu hävittämismääräys voitaisiin antaa eräissä sellaisissa tilanteissa, joihin voimassa oleva sääntely ei ulotu. Hävittämismääräys voitaisiin siten ehdotuksen mukaan antaa kuluttajapalveluksen yhteydessä käytettävälle tavaralle. Myös 1 a §:ssä tarkoitetuille tavaroille voitaisiin antaa hävittämismääräys.

13 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 a §, joka koskisi kulutustavaroiden palautusmenettelyä. Asiaa on edellä käsitelty yleisperusteiden jaksossa 2.6.

Pykälän 1 momentin mukaan kuluttajavirasto voi, kun se on antanut 12 §:n nojalla kulutustavaraa koskevan kieltopäätöksen, määrätä elinkeinonharjoittajan ryhtymään jo kuluttajan hallussa olevia kyseisiä kulutustavaroita koskeviin toimenpiteisiin niin, että niihin liittyvä vahingonvaara voidaan torjua ja kuluttajan oikeudellinen asema turvata.

Säännösehdotukseen on otettu maininta kuluttajan oikeudellisen aseman turvaamisesta sen vuoksi, että palautusmenettelyä koskevassa päätöksessä voitaisiin antaa pidemmälle ulot-

tuvia menettelymääräyksiä kuin vain tavarahan liittyvän vaaran torjumiseksi olisi välttämätöntä antaa.

Kuluttajavirasto voisi ehdotuksen mukaan antaa määräyksen palautusmenettelyyn ryhtymiseen pääsäännön mukaan vain siinä tapauksessa, että se olisi antanut 12 §:n nojalla kulutustavaraa koskevan kieltopäätöksen.

Ehdotetussa 13 a §:ssä tarkoitettujen velvoitteiden asettamisen edellytykset olisivat ehdotuksen mukaan samat kuin 12 §:ssä. Säännöksen sanamuodosta ilmenee, että se voisi tulla sovellettavaksi vain silloin, kun kysymyksessä olevaa kulutustavaraa on jo kuluttajien hallussa.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu määräys voi merkitä ensinnäkin elinkeinonharjoittajan velvoittamista korjaamaan kysymyksessä oleva tavara niin, että sen rakenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta tai siitä annetuista totuudenvastaisista tai harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista aiheutuva vaara poistuu. Toiseksi määräys voi merkitä elinkeinonharjoittajan ottamaan takaisin kuluttajalta tavara, joka on lain 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla vaarallinen, sekä antamaan sen tilalle samanlainen tai samankaltainen tavara, joka ei ole vaarallinen. Kolmas mahdollinen määräys, jonka kuluttajavirasto voi elinkeinonharjoittajaan kohdistaa, on elinkeinonharjoittajan velvoittaminen purkamaan kaupan.

Yksittäisen tilanteen olosuhteiden perusteella on arvioitava, mitä niistä velvoittamisvaihtoehdoista on kulloinkin pidettävä tarkoituksenmukaisena. Perusvaatimuksena on, että tämän toimenpiteen on oltava tehokas. Jos mainittujen eri vaihtoehtojen välillä ei ole merkittäviä eroja siltä osin, miten kulutustavarasta aiheutuvaa vaaraa niiden avulla voidaan poistaa, olisi kiinnitettävä huomiota eri toimenpiteistä elinkeinonharjoittajalle aiheutuviin kustannuksiin. Kun palautusmenettely kohdistuu teknisesti monimutkaisempiin ja hinnaltaan korkeampiin kulutustavaroihin, on elinkeinonharjoittajan kannalta usein edullisempaa korjata tavara, esimerkiksi vaihtamalla siihen kuuluva komponentti tai laite virheettömään, kuin purkaa kauppa.

Korjaaminen voisi siis tulla kysymykseen sillä edellytyksellä, että kulutustavaraan liittyvä vaara on riittävässä määrin poistettavissa korjaamalla tavara. Arvioon siitä, onko velvoittaminen tavarassa olevan vian korjaamiseen riittävä, vaikuttaa muun muassa, missä määrin on

saatavissa varmuutta siitä, että korjaaminen voidaan käytännössä järjestää niin, että siitä aiheutuu kuluttajalle vain vähäistä hankaluutta ja että tavarassa olevan virheen korjaamista ylipäänsä on pidettävä muihin vaihtoehtoihin nähden tarkoituksenmukaisena oikaisutoimenpiteenä.

Elinkeinonharjoittajalle asetettava velvollisuus palautusmenettelyyn merkitsee, että elinkeinonharjoittajan on tarjottava kulutustavaran lopulliselle käyttäjälle mahdollisuus saada hyväkseen tämä oikaisutoimi. Sitä, miten tällainen elinkeinonharjoittajan tarjous olisi saatettava kuluttajien tietoon, on arvioitava samalla tavalla yksilöllisen tapauksen olosuhteiden perusteella kuin elinkeinonharjoittajan 14 §:n mukaista tiedottamisvelvollisuutta.

Kulutustavaran lopullisen käyttäjän ratkaisutavaksi jää, haluaako hän käyttää elinkeinonharjoittajan tarjoamaa oikaisumahdollisuutta. Kun elinkeinonharjoittaja velvoitetaan järjestämään palautusmenettely, kuluttajaviraston on varmistauduttava siitä, että asiasta tiedotetaan riittävän näkyvästi ja että se järjestetään tavalla, josta aiheutuu kuluttajalle vain vähäistä vaivaa. Elinkeinonharjoittajan on muun muassa korvattava mahdolliset kuljetus-, pakkaus- ja muut vastaavanlaiset kustannukset, jos ne muodostuvat niin suuriksi, että niiden voidaan olettaa vaikuttavan kuluttajan halun käyttäjä hänelle palautusmenettelyssä tarjottavia oikaisumahdollisuuksia.

Lakiin lisättäväksi ehdotettavan palautusmenettelyn tarkoituksena on muun tuoteturvallisuussääntelyn tapaan turvata kuluttajien asema ennakolta silloin, kun kulutushyödyke voi vaarallisuutensa vuoksi aiheuttaa vahinkoja. Eriyisesti ovat huomion kohteena vakavat terveysvaarat, vaikka palautusmenettely voisi periaatteessa tulla kysymykseen myös omaisuusvaarojen ollessa kysymyksessä.

Kuluttajavirasto voisi asettaa velvoitteen palautusmenettelyn järjestämiseen kulutustavaran valmistajalle sekä maahantuojalle tai kaupan eri myyntiporaille. Riippumatta siitä, kenelle elinkeinonharjoittajalle velvoite asetettaisiin, olisi kulutushyödykkeen ostaneen kuluttajan kannalta usein käytännöllisintä ja vähiten vaivaa aiheuttavaa, että niissä tilanteissa, joissa hänen on toimitettava hyödyke tai sen osa takaisin, hän voisi palauttaa sen siihen liikeseen, josta hän on kulutustavaran hankkinut. Tällöin kuluttajalla on aina oikeus vedota

kuluttajansuojalain 5 luvun mukaisiin virhevastuusäännöksiin.

Jos palautusmenettelyvelvoite olisi asetettu maahantuojalle ja myöhemmin ilmenisi, että vähittäismyyjiä ei suostuisi ottamaan palautettavaa tavaraa vastaan, palautusmenettelyä koskeva määräys tulisi antaa myös asianomaista vähittäiskauppiasta koskevana.

Tarvetta palautusmenettelyyn saattaisi ilmetä joissakin tapauksissa myös silloin, kun kysymyksessä olevaa kulutustavaraa ei ole enää lainkaan asianomaisen elinkeinonharjoittajan hallussa. Tällainen tilanne saattaisi syntyä esimerkiksi silloin, kun kysymyksessä on kausiluontoinen tavara, jonka myynti keskittyy esimerkiksi jotakin juhlapäivää edeltävälle ajalle. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi 3 momentti, jonka mukaan kuluttajavirasto voisi painavista syistä velvoittaa elinkeinonharjoittajan ryhtyvän palautusmenettelyyn myös tällaisissa tapauksissa, vaikkakaan 12 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöstä ei voitaisikaan elinkeinonharjoittajalle tällöin antaa.

Ehdotuksen mukaan palautusmenettelyvelvoitetta olisi pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla, kuten jäljempänä 15 §:n perusteluissa esitetään.

13 b §. Lakiin lisättäväksi ehdotettava uusi 13 b § koskisi kuluttajapalvelusten palautusmenettelyä. Palautusmenettelyyn liittyviä kysymyksiä on edellä käsitelty yleisperusteluissa ja kulutustavaroiden palautusmenettelyä koskevan 13 a §:n perusteluissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kuluttajavirasto voisi, kun se on 12 §:n nojalla antanut kuluttajapalvelusta koskevan kieltopäätöksen, määrätä elinkeinonharjoittajan ryhtymään toimenpiteisiin, jotka koskevat jo kuluttajan hallussa olevia kuluttajapalveluksia niin, että niiden avulla kuluttajapalvelukseen liittyvä vahingonvaara voidaan torjua ja kuluttajan oikeudellinen asema turvata.

Säännösehdotukseen on otettu maininta kuluttajan oikeudellisen aseman turvaamisesta sen vuoksi, että palautusmenettelyä koskevassa päätöksessä voitaisiin antaa pidemmälle ulottuvia menettelymääräyksiä kuin vain palvelukseen liittyvän vaaran torjumiseksi olisi välttämätöntä antaa.

Samalla tavoin kuin 13 a §:ssä kulutustavaroiden osalta, kuluttajavirasto voisi antaa määräyksen vain siinä tapauksessa, että se on 12 §:n nojalla antanut kuluttajapalvelusta koskevan kieltopäätöksen.

Esillä olevan 13 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden asettamisen edellytykset olisivat ehdotuksen mukaan samat kuin 12 §:ssä. Säännöksen sanamuodosta ilmenee, että se voisi tulla sovellettavaksi vain silloin, kun kysymyksessä olevia kuluttajapalveluksia on jo kuluttajien hallussa.

Pykälän 2 momentista käy ilmi, että kuluttajapalvelusten osalta määräys voisi tarkoittaa elinkeinonharjoittajan velvoittamista korjaamiseen tai sopimuksen purkuun. Kuluttajapalvelusten ollessa kysymyksessä ei vaihto ole samalla tavalla mahdollinen kuin kulutustavaroitten osalta.

Jos elinkeinonharjoittaja ehdotetun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoittaisi valvontaviranomaiselle saaneensa tietoonsa, että kuluttajapalveluksesta saattaa aiheutua vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, valvontaviranomaisen tulisi ensi vaiheessa pyrkiä yhteistoiminnassa elinkeinonharjoittajan kanssa neuvottelemaan toimenpiteistä tämän vaaran torjumiseksi tai vähentämiseksi. Jos viranomaiset elinkeinonharjoittajan kanssa neuvotellessaan pitävät esimerkiksi riittävinä niitä toimenpiteitä, joihin elinkeinonharjoittaja on vapaaehtoisesti ryhtynyt, ei ole tarvetta asettaa 12 §:ssä tarkoitettua kieltoa eikä velvoittaa elinkeinonharjoittajaa ryhtymään palautusmenettelyyn myöskään kuluttajapalveluksen ollessa kysymyksessä.

Yksittäisen tilanteen olosuhteiden perusteella on niin ikään kuluttajapalvelusten ollessa kysymyksessä arvioitava, kumpaa niistä velvoittamisvaihtoehdoista, joihin kuluttajavirasto ehdotuksen mukaan voisi elinkeinonharjoittajan velvoittaa ryhtymään, on kulloinkin pidettävä tarkoituksenmukaisena. Perusvaatimuksena on, että tämän toimenpiteen on oltava tehokas. Jos vaihtoehtojen välillä ei ole merkittäviä eroja siltä osin, miten palveluksesta aiheutuvaa vaaraa niiden avulla voidaan poistaa, olisi kiinnitettävä huomiota eri toimenpiteistä elinkeinonharjoittajalle aiheutuviin kustannuksiin.

Korjaaminen voisi siis tulla kysymykseen sillä edellytyksellä, että palvelukseen liittyvä vaara on riittävässä määrin poistettavissa korjaamalla. Arvioon siitä, onko velvoittaminen palveluksessa olevan vian korjaamiseen riittävä, vaikuttaa muun muassa, missä määrin on saatavissa varmuutta siitä, että korjaaminen on käytännössä järjestettävissä niin, että siitä aiheutuisi kuluttajille vain vähäistä hankaluutta ja että virheen korjaamista ylipäänsä on pidet-

tävä muihin vaihtoehtoihin nähden tarkoituksenmukaisena oikaisutoimenpiteenä.

Elinkeinonharjoittajalle asetettava velvollisuus palautusmenettelyyn merkitsee, että elinkeinonharjoittajan on tarjottava kuluttajapalveluksen lopulliselle käyttäjälle mahdollisuus saada hyväkseen tämä oikaisutoimi. Sitä, miten tällainen elinkeinonharjoittajan tarjous olisi kuluttajien tietoon saatettava, on arvioitava samalla tavalla yksilöllisen tapauksen olosuhteiden perusteella kuin elinkeinonharjoittajan 14 §:n mukaista tiedottamisvelvollisuutta.

Kulutuspalveluksen lopullisen käyttäjän ratkaistavaksi jäisi, haluaako hän käyttää elinkeinonharjoittajan tarjoamaa oikaisumahdollisuutta. Kun elinkeinonharjoittaja velvoitettaisiin järjestämään palautusmenettely, valvontaviranomaisen olisi varmistauduttava siitä, että asiasta tiedotetaan riittävän näkyvästi ja että se järjestetään tavalla, josta ei koidu kuin vain vähäistä hankaluutta kuluttajalle. Elinkeinonharjoittajan olisi muun muassa korvattava mahdolliset kuljetus-, pakkaus- ja muut vastaavaanlaiset kustannukset, jos ne muodostuvat niin suuriksi, että niiden voidaan olettaa vaikuttavan kuluttajan haluun käyttää hänelle palautusmenettelyssä tarjottavia oikaisumahdollisuuksia.

Tarvetta palautusmenettelyyn saattaisi ilmetä jossain tapauksissa myös silloin, kun asianomainen elinkeinonharjoittaja ei enää suorita kysymyksessä olevia kuluttajapalveluksia. Tällainen tilanne saattaisi syntyä esimerkiksi silloin, kun kysymyksessä on kausiluontoinen palvelus, jonka myynti keskittyy esimerkiksi jotakin juhlapäivää edeltävälle ajalle. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi 3 momentti, jonka mukaan kuluttajavirasto voisi painavista syistä velvoittaa elinkeinonharjoittajan ryhtyvään palautusmenettelyyn myös tällaisissa tapauksissa, vaikkakaan 12 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöstä ei voitaisikaan elinkeinonharjoittajalle tällöin antaa.

Ehdotuksen mukaan palautusmenettelyvelvoitetta olisi pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla, kuten jäljempänä 15 §:n perusteluisa esitetään.

13 c §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että 13 a ja 13 b §:ssä esitetyn lisäksi kuluttajan ja tavarantoimittajan välillä on velvollisuuksia koskevat kuluttajansuojalain 5 luvun ja kauppalaain (355/87) säännökset sekä yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet. Tarkoituksena ei ole, että

palautusmenettely heikentäisi niitä oikeuksia, joita kuluttajalla on edellä mainittujen säädösten ja periaatteiden nojalla katsottu olevan elinkeinonharjoittajaan nähden. Säännöksen tarkoituksena on ennen muuta ilmaista, että tuoteturvallisuuslaki ei sääntele elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen liittyviä vastuukysymyksiä.

Kun elinkeinonharjoittaja veloitetaan järjestämään palautusmenettely, on keskeisenä syynä se, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on tuoteturvallisuuslain 4 §:ssä säädettyllä tavalla vaarallinen. Sen vuoksi on pidettävä kohtuullisena, että kuluttaja on oikeutettu saamaan hyväkseen 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitetun määräyksen mukaisen oikaisutoimenpiteen, vaikka hän ei olisi tehnyt virheilmoitusta ja myös siinä tapauksessa, että hän ei voisi palauttaa tavaraa tai palvelusta olennaisesti muuttamattomana tai vähentymättömänä.

14 §. Elinkeinonharjoittajalle asetettavaa tiedottamisvelvollisuutta koskevaa pykälää ehdotetaan täydennettäväksi. Valvontaviranomainen, joka on antanut 12 §:n tarkoitetun kiellon, voi tämän perusteella nykyisin velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan sopivalla tavalla kiellosta, tavaraan tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeudesta. Ehdotuksen mukaan tiedottamisvelvollisuus ulotettaisiin koskemaan 12 a §:ssä tarkoitettua väliaikaista kieltoa sekä 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettua kuluttajaviraston palauttamismenettelyä koskevaa määräystä.

15 § Voimassa olevan pykälän mukaan valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla tekemää päätöstä, joka kohdistuu määrättyyn elinkeinonharjoittajaan, sekä valvontaviranomaisen 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Oikeuskäytännössä on pykälää tulkittu niin, että tavara-kohtaista kieltopäätöstä ei voitaisi tehostaa määrättyyn elinkeinonharjoittajaan kohdistuvalla uhkasakolla. Koska tällainen rajaus luo ongelmia markkinavalvonnan tehokkaalle järjestämiselle ja saattaa estää elinkeinonharjoittajan velvoittamisen ryhtymään toimenpiteisiin vaarallisen kulutustavaran tai kuluttajapalveluksen poistamiseksi markkinoilta, ehdotetaan pykälästä poistettavaksi sivulause joka kohdistuu määrättyyn elinkeinonharjoittajaan.

Uhkasakon asettamisvelvollisuus ehdotetaan ulotettavaksi myös 12 a §:ssä tarkoitettuun väliaikaiseen kieltoon sekä 13 a ja 13 b §:ssä

tarkoitettuihin määräyksiin, joilla elinkeinonharjoittaja veloitetaan ryhtymään palautusmenettelyyn.

17 §. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan on se, joka valmistaa, pitää kaupan, myy, muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa tai tuo maahan 4 §:ssä tarkoitettuja kulutustavaroita ja siten tahallaan aiheuttaa vaaran kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, tuoteturvallisuusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tähän säännöksen ehdotetaan lisättäväksi kuluttajapalvelusten suorittaminen, kaupan pito, myyminen ja muu elinkeinotoiminnan yhteydessä luovuttaminen.

Pykälän 2 momenttiin, jonka mukaan tuoteturvallisuusrikoksesta on tuomittava myös se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12 tai 13 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä, ehdotetaan lisättäväksi viittaus 12 a §:ssä tarkoitettuun väliaikaiseen kieltoon sekä 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettuihin määräyksiin, joilla elinkeinonharjoittaja veloitetaan ryhtymään palautusmenettelyyn.

Pykälän 4 momenttiin, jonka mukaan sitä, joka rikkoo 12 tai 13 §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua päätöstä ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta teosta, ehdotetaan lisättäväksi viittaus 12 a, 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettuihin uhkasakolla tehostettuihin päätöksiin.

19 §. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan 15 §:n nojalla annettuun uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Ehdotuksen mukaan muutoksenhakukielto ulotettaisiin myös 12 a tarkoitettuun väliaikaiseen kieltoon.

Säännöksen 2 momentissa säädetään nykyisin, että terveyslautakunnan tai sen alaisen viranhaltijan tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta lääninoikeudelta valittamalla noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty. Kuten edellä on 7 §:n 2 momentin perusteluissa todettu, kunnassa voi terveyslautakunnan tehtäviä hoitaa myös muu viranomais, jolle terveyslautakunnan tehtäviä kunnassa on annettu. Yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä edellä on 7 §:n perusteluissa todettu, on esillä olevan 2 momentin sanamuotoa siten tarkistettava. Säännöksen asiasisältöä ei ehdoteta muutettavaksi.

20 §. Voimassa olevassa 20 §:ssä säädetään,

että valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla tekemää päätöstä tai 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaus 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettuihin määräyksiin.

23 §. Pykälän 3 momentissa säädetään nykyisin, että jos tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen toimikautenaan eroaa, määrätään hänen tilalleen toinen henkilö jäljellä olevaksi ajaksi.

Valtioneuvoston yleisistunnossa käsiteltävien asioiden vähentämiseksi on viime vuosina useiden neuvottelukuntien ja neuvostojen kokoonpanon muuttamista koskevia säännöksiä uudistettu sillä tavoin, että asianomainen ministeriö voi siinä tapauksessa, että neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen eroaa kesken toimikautensa, saman viranomaisen tai järjestön ehdotuksesta kuin asianomainen viranomainen on määrätty, määrätä hänen tilalleen uuden jäsenen tai varajäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Esillä olevaa 3 momenttia ehdotetaan tämän mukaisesti muutettavaksi niin, että kauppa- ja teollisuusministeriö voisi määrätä asianomaisen viranomaisen tai järjestön ehdotuksesta tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunnan jäsenen tai varajäsenen tilalle uuden jäsenen tai varajäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

24 §. Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää kulutustavarasta kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta samoin kuin kulutustavaralle asetettavista vähimmäisvaatimuksista. Tähän momenttiin ehdotetaan lisättäväksi valtuutus säätää asetuksella tarpeellisten tietojen antamisesta sekä asetettavista vähimmäisvaatimuksista myös kuluttajapalveluksista.

Käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa joitakin tavaroita koskevia vähimmäisvaatimuksia olisi tarkoituksenmukaista antaa samanaikaisesti eri lakien nojalla. Kysymykseen saattavat esimerkiksi tulla työsuojelu-, ympäristösuojelu- ja tuoteturvallisuussäännökset. Tällaista tarvetta on ilmennyt erityisesti harkittaessa, millä tavoin Euroopan yhteisöjen direktiivien mukaista sääntelyä tulisi Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen liittyen saattaa voimaan Suomessa. Voimassa olevassa tuoteturvallisuuslaissa ei kuitenkaan ole säännöstä, jonka nojalla olisi mahdollista antaa tällaisia määräyksiä valtioneuvoston päätöksen muodossa. Tällainen valtuutus on kuitenkin

muun muassa työturvallisuuslaissa (299/58) ja kemikaalilaissa (744/89). Esillä olevaa tuoteturvallisuuslain 24 §:n 2 momenttia ehdotetaan tämän vuoksi täydennettäväksi.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää, että kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä pykälän 1 momentissa tarkoitettun asetuksen soveltamisesta ja että kauppa- ja teollisuusministeriö tai elinkeinohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 2 momentissa tarkoitettun asetuksen soveltamisesta sekä että kauppa- ja teollisuusministeriö voi erityisistä syistä myöntää yleisiä poikkeuksia 2 momentissa tarkoitettun asetuksen säännöksistä.

Säännökseen sisältyvä maininta elinkeinohallituksesta ehdotetaan muutettavaksi maininnaksi kuluttajavirastosta.

Nykyisten valtion hallintoviranomaisten määräyksiä ja ohjeita koskevien periaatteiden mukaan ei ministeriölle annettua mahdollisuutta myöntää yleisiä poikkeuksia asetuksen säännöksistä pidetä asianmukaisena. Tämän vuoksi 3 momentin mukainen kauppa- ja teollisuusministerillä oleva mahdollisuus yleisten poikkeusten myöntämiseen ehdotetaan kumottavaksi. Kauppa- ja teollisuusministeriö ja kuluttajavirasto voisivat säännösehdotuksen mukaan antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita 2 momentissa jo nykyisin mainitun asetuksen lisäksi myös ehdotuksessa tarkoitettun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Voimassa olevan 24 §:n 4 momentin mukaan pykälän 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa asetuksissa tai 3 momentissa tarkoitettussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä voidaan säätää tai määrätä, että elinkeinohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita ministeriön päätöksen toimeenpanosta ja erityisistä syistä yksittäistapauksissa myöntää hakeuksesta poikkeuksia asetuksen tai päätöksen säännöksistä tai määräyksistä. Säännöksen sisältyvä maininta elinkeinohallituksesta ehdotetaan muutettavaksi maininnaksi kuluttajavirastosta. Momentin asiasisältöä ei ehdoteta muutettavaksi muutoin kuin siltä osin, että siinä viitataan myös 2 momentissa mainittuun valtioneuvoston päätökseen.

Pykälän nykyistä 5 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan noin

kuuden kuukauden kuluttua siitä kun eduskunta on sen hyväksynyt. Ennen lain voimaantuloa on harkittava muun muassa, onko tarpeen antaa asetuksella säännöksiä kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista sekä sellaisista lain soveltamisalaan kuuluviksi ehdotettavista tava-

roista, jotka eivät ole kulutustavaroita, samaan tapaan kuin asetuksessa kulutustavaroista annettavista tiedoista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tuoteturvallisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1986 annetun tuoteturvallisuuslain (914/86) 1—4 §, 5 §:n 1 momentti, 7 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §:n 1 momentti, 12, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 momentti, 17 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 19 ja 20 §, 23 §:n 3 momentti ja 24 §:n 2—4 momentti,

näistä 7 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa (731/91), sekä

lisätään lakiin uusi 1 a, 12 a §, ja 13 a—13 c § seuraavasti:

1 §

Tämä laki koskee kulutustavaroita, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan sekä kuluttajapalveluksia, joita elinkeinonharjoittaja suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa.

Kulutustavaroilla tarkoitetaan tässä laissa sellaisia tavaroita ja *kuluttajapalveluksilla* sellaisia palveluksia, jotka ovat tarkoitettut käytettäväksi tai joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen.

1 a §

Mitä tässä laissa säädetään kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista, koskee myös tavaroita ja palveluksia, joita elinkeinonharjoittaja luovuttaa kouluille, sairaaloille, päiväkodeille tai muille niihin verrattaville laitoksille taikka kunnille, kuntayhtymälle, seurakunnille tai muille julkisyhteisöille, taikka aatteellisille yhdistyksille, asunto-osakeyhtiöille tai muille asuinrakennuksia omistaville yhteisöille, jos nämä muussa kuin elinkeinotoiminnassa luovuttavat kyseisiä tavaroita tai palveluksia kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käytettäväksi. Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin tavaroihin ja palveluksiin ei kuitenkaan sovelleta 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettuja määräyksiä.

2 §

Lakia ei sovelleta maastavietäviin eikä sen

kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin, ellei niistä aiheudu vaaraa Suomessa. Lakia ei myöskään sovelleta kulutustavaroihin eikä kuluttajapalveluksiin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäisemisestä on muussa laissa tai muun lain nojalla erikseen säädetty tai määrätty.

3 §

Edellä 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettujen elinkeinonharjoittajan on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta tai kuluttajapalveluksesta ei aiheudu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

Jos elinkeinonharjoittaja saa tietoonsa, että 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettua tavarasta tai palveluksesta aiheutuu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, hänen on ilmoitettava tästä välittömästi valvontaviranomaiselle. Elinkeinonharjoittajan on samalla ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin hän on jo ryhtynyt vaaran johdosta.

4 §

Terveydelle vaarallisena pidetään kulutustavaraa, joka rakenteessaan tai koostumuksessaan olevan vian tai puutteellisuuden taikka tavarasta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle, sekä kuluttajapalvelusta, joka suorittamistapaansa liittyvän vian tai puutteellisuuden tai palveluksessa käytettä-

vän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevan vian tai puutteellisuuden taikka palveluksesta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle.

Omaisuukselle vaarallisena pidetään kulutustavaraa, joka 1 momentissa mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta, sekä kuluttajapalvelusta, joka 1 momentissa mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa omaisuutta.

5 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista valvoo sekä valvontaa suunnittelee ja ohjaa kuluttajavirasto.

7 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa terveyslautakunta taikka terveyslautakunnan tehtäviä kunnassa hoitava muu toimielin tai viranhaltija (*kunnan valvontaviranomainen*).

Tässä laissa tarkoitettujen omaisuusvaarojen osalta kunnan valvontaviranomaisen on kuitenkin ainoastaan ilmoitettava muun virkatointinsa yhteydessä havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista kuluttajavirastolle tai lääninhallitukselle tapauksissa, joissa ei ole olemassa tämän lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja.

10 §

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista tarpeellisia näytteitä.

12 §

Jos kulutustavara tai kuluttajapalvelus on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen:

1) kuluttajavirasto voi kieltää kulutustavaran tai kuluttajapalveluksen valmistuksen tai suorittamisen, pitämisen kaupan sekä myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen, ja

2) tulliviranomainen voi kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos kulutustavara tai kuluttajapalvelus taikka niistä annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia, myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voi määrätä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun kiellon. Tulliviranomainen voi tällaisessa tapauksessa kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos elinkeinonharjoittaja rikkoo 1 momentin nojalla annettua tavara- tai palveluskohtaista kieltopäätöstä, myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voi määrätä elinkeinonharjoittajalle 1 momentissa tarkoitetun kiellon.

12 a §

Jos on ilmeistä, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla terveydelle vaarallinen, kuluttajavirasto tai tulliviranomainen voi antaa 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiellon väliaikaisena. Väliaikainen kiello on voimassa, kunnes asia lopullisesti ratkaistaan 12 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.

Edellä 12 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voi antaa väliaikaisen kiellon, jos on ilmeistä, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla terveydelle vaarallinen. Väliaikainen kiello on voimassa, kunnes asia lopullisesti ratkaistaan 12 §:n 2 momentin nojalla.

13 §

Jos 12 §:ssä tarkoitettuja kieltoja ei voida pitää riittävinä, kuluttajavirasto tai tulliviranomainen voi määrätä elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran hävitettäväksi tai, mikäli tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä, miten tavaran suhteen muutoin on meneteltävä.

13 a §

Kun kuluttajavirasto on 12 §:n nojalla antanut kulutustavaraa koskevan kieltopäätöksen, se voi määrätä elinkeinonharjoittajan ryhtymään toimenpiteisiin, jotka koskevat jo kuluttajan hallussa olevia kulutustavaroita ja joiden nojalla kulutustavaraan liittyvä vahingonvaara

voidaan torjua ja kuluttajan oikeudellinen asema turvata.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulla määräyksellä elinkeinonharjoittaja voidaan velvoittaa:

1) korjaamaan kysymyksessä olevan tavaran niin, että sen rakenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta tai puutteesta taikka siitä annetuista totuudenvastaisista, harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista aiheutuva vaara poistuu (*korjaaminen*);

2) ottamaan takaisin kuluttajalta tavaran, joka on 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla vaarallinen, sekä antamaan sen sijaan samanlaisen tai samankaltaisen tavaran, joka ei ole vaarallinen (*vaihto*); tai

3) purkamaan kaupan (*kaupan purku*).

Kuluttajavirasto voi antaa 1 momentissa tarkoitetun määräyksen myös, milloin 12 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöstä ei voida antaa sen vuoksi, että kysymyksessä olevia kulutustavaroita ei enää ole elinkeinonharjoittajan hallussa, ja määräyksen antamiseen on painavia syitä.

13 b §

Kun kuluttajavirasto on 12 §:n nojalla antanut kuluttajapalvelusta koskevan kieltopäätöksen, se voi määrätä elinkeinonharjoittajan ryhtymään toimenpiteisiin, jotka koskevat jo kuluttajan hallussa olevia kuluttajapalveluksia ja joiden nojalla kuluttajapalvelukseen liittyvä vahingonvaara voidaan torjua ja kuluttajan oikeudellinen asema turvata.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulla määräyksellä elinkeinonharjoittaja voidaan velvoittaa:

1) korjaamaan kysymyksessä olevan palveluksen niin, että sen suorittamistavassa tai sen yhteydessä käytettävän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta tai puutteesta tai siitä annetuista totuudenvastaisista, harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista aiheutuva vaara poistuu (*korjaaminen*); tai

2) purkamaan kuluttajapalvelusta koskevan sopimuksen (*sopimuksen purku*).

Kuluttajavirasto voi antaa 1 momentissa tarkoitetun määräyksen myös, milloin 12 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöstä ei voida antaa sen vuoksi, että elinkeinonharjoittaja ei enää suorita kysymyksessä olevia kuluttajapalveluksia, ja määräyksen antamiseen on painavia syitä.

13 c §

Sen lisäksi, mitä 13 a ja 13 b §:ssä säädetään, on kuluttajan ja tavaran tai palveluksen myy-

neen elinkeinonharjoittajan oikeuksien ja velvollisuuksien osalta noudatettava, mitä kuluttajansuojalaissa (38/78) ja kauppalaisissa (355/87) säädetään sekä niiden nojalla säädetään tai määrätään. Kuluttaja on kuitenkin oikeutettu saamaan hyväkseen 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitetun määräyksen mukaisen oikeusutoimenpiteen, vaikka hän ei olisi tehnyt virheilmoitusta eikä voisi palauttaa tavaraa tai palvelusta olennaisesti muuttamattomana tai vähentymättömänä.

14 §

Valvontaviranomainen, joka on antanut 12 tai 12 a §:ssä tarkoitetun kiellon taikka 13 a tai 13 b §:ssä tarkoitetun määräyksen, voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan sopivalla tavalla kiellosta tai määräyksestä, tavarahan, palvelukseen tai niiden käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista.

15 §

Valvontaviranomaisen 12, 12 a ja 13 §:n nojalla tekemää päätöstä sekä valvontaviranomaisen 13 a tai 13 b §:n nojalla antamaa määräystä taikka 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.

17 §

Joka valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan tai vie maasta 4 §:ssä tarkoitettuja kulutustavaroita taikka suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa 4 §:ssä tarkoitettuja kuluttajapalveluksia ja siten tahallaan aiheuttaa vaaran kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuoteturvallisuusrikoksesta on tuomittava myös se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12, 12 a, 13, 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä.

Sitä, joka rikkoo 12, 12 a, 13, 13 a tai 13 b §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua päätöstä, ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

19 §

Edellä 12 a §:n nojalla annettuun päätökseen väliaikaisesta kiellosta sekä 15 §:n nojalla annettuun uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Terveyslautakunnan taikka muun 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun kunnan valvontaviranomaisen lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta lääninoikeudelta valittamalla noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

20 §

Valvontaviranomaisen 12, 13, 13 a, 13 b tai 14 §:n nojalla tekemää päätöstä tai määräystä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

23 §

Jos neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen eroaa kesken toimikautensa, kauppa- ja teollisuusministeriö määrää hänen tilalleen jäljellä olevaksi toimikaudeksi uuden jäsenen tai varajäsenen ottaen huomioon mitä 2 momentissa säädetään.

24 §

Asetuksella voidaan säätää tai valtioneuvoston päätöksellä määrätä kulutustavaraa ja kuluttajapalvelusta koskevien, kuluttajan kannalta tarpeellisen tietojen antamisesta samoin kuin kulutustavaroille tai kuluttajapalveluksille asetettavista vähimmäisvaatimuksista.

Asetuksella voidaan säätää, että kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita 1 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta ja että kauppa- ja teollisuusministeriö tai kuluttajavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 2 momentissa tarkoitetun asetuksen tai valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa asetuksissa tai valtioneuvoston päätöksissä taikka 3 momentissa tarkoitetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä voidaan säätää tai määrätä, että kuluttajavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita ministeriön päätöksen toimeenpanosta ja erityisistä syistä yksittäistapauksissa myöntää hakemuksesta poikkeuksia asetuksen tai päätöksen säännöksistä tai määräyksistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 19 päivänä helmikuuta 1993

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Pertti Salolainen*

Laki

tuoteturvallisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1986 annetun tuoteturvallisuuslain (914/86) 1—4 §, 5 § :n 1 momentti, 7 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §:n 1 momentti 12, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 momentti, 17 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 19 ja 20 §, 23 §:n 3 momentti ja 24 §:n 2—4 momentti,

näistä 7 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa (731/91), sekä

lisätään lakiin uusi 1 a, 12 a §, 13 a §, 13 b § ja 13 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Tämä laki koskee tavaroita, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan ja jotka ovat tarkoitettut käytettäväiksi tai olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen (*kulutustavara*).

Ehdotus

1 §

Tämä laki koskee *kulutustavaroita*, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan *sekä kuluttajapalveluksia*, joita elinkeinonharjoittaja suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa.

Kulutustavaroilla tarkoitetaan tässä laissa *sellaisia tavaroita ja kuluttajapalveluksilla sellaisia palveluksia*, jotka ovat tarkoitettut käytettäväiksi tai joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen.

1 a §

Mitä tässä laissa säädetään kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista, koskee myös tavaroita ja palveluksia, joita elinkeinonharjoittaja luovuttaa kouluille, sairaaloille, päiväkodeille tai muille niihin verrattaville laitoksille taikka muutoin kunnille, kuntainyhtymille, seurakunnille tai muille julkisyhteisöille, aatteellisille yhdistyksille taikka asunto-osakeyhtiöille tai muille asuinrakennuksia omistaville yhteisöille, jos nämä muussa kuin elinkeinotoiminnassa luovuttavat kyseisiä tavaroita tai palveluksia kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käytettäväksi.

Edellä momentissa tarkoitettuihin tavaroihin ja palveluksiin ei kuitenkaan sovelleta 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitettuja määräyksiä.

2 §

Tätä lakia ei sovelleta maasta vietäviin eikä sen kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin. Lakia ei myöskään sovelleta kulutustavaroihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen ehkäisemisestä on muussa

2 §

Lakia ei sovelleta maasta vietäviin eikä sen kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin. Lakia ei myöskään sovelleta kulutustavaroihin *eikä kuluttajapalveluksiin* siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäise-

Voimassa oleva laki

laissa tai muun lain nojalla erikseen säädetty tai määrätty.

3 §

Elinkeinonharjoittajan, joka valmistaa, pitää kaupan tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan kulutustavaroita, on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta ei aiheudu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

4 §

Kulutustavara on terveydelle vaarallinen, jos se rakenteessaan tai koostumuksessaan olevan vian tai puutteellisuuden taikka tavarasta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle.

Kulutustavara on omaisuudelle vaarallinen, jos se 1 momentissa mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta.

Valvontaviranomaiset

5 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista valvoo sekä valvontaa suunnittelee ja ohjaa elinkeinohallitus.

Ehdotus

misestä on muussa laissa tai muun lain nojalla erikseen säädetty tai määrätty.

3 §

Edellä 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettun elinkeinonharjoittajan on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta tai kuluttajapalveluksesta ei aiheudu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

Jos elinkeinonharjoittaja saa tietoonsa, että 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettua tavarasta tai palveluksesta aiheutuu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, hänen on ilmoitettava tästä välittömästi valvontaviranomaiselle. Elinkeinonharjoittajan on samalla ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin hän on jo ryhtynyt vaaran johdosta.

4 §

Terveydelle vaarallisena pidetään kulutustavaraa, joka rakenteessaan tai koostumuksessaan olevan vian tai puutteellisuuden taikka tavarasta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle, sekä kuluttajapalvelusta, joka suorittamistapaansa liittyvän vian tai puutteellisuuden tai palveluksessa käytettävän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevan vian tai puutteellisuuden taikka palveluksesta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle.

Omaisuudelle vaarallisena pidetään kulutustavaraa, joka 1 momentissa mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta, sekä kuluttajapalvelusta, joka 1 momentissa mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa omaisuutta.

5 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista valvoo sekä valvontaa suunnittelee ja ohjaa kuluttajavirasto.

Voimassa oleva laki

7 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa terveyslautakunta tai se muu viranomainen, jolle terveyslautakunnan tehtäviä on kunnassa annettu.

Tämän lain tarkoittamien omaisuusvaarojen osalta 2 momentissa tarkoitettua kunnallisen valvontaviranomaisen on kuitenkin ainoastaan ilmoitettava muun virkatoimintansa yhteydessä havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista *elinkeinohallitukselle* tai lääninhallitukselle tapauksissa, joissa ei ole olemassa tämän lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja.

10 §

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa kulutustavaroista tarpeellisia näytteitä.

12 §

Jos kulutustavara on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen;

1) *elinkeinohallitus* voi kieltää kulutustavaran valmistuksen, pitämisen kaupan, myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen; ja

2) tulliviranomainen voi kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos kulutustavara tai *siitä* annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia, myös lääninhallitus tai terveyslautakunta voi määrätä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua kiellon. Tulliviranomainen voi tällaisissa tapauksissa kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos elinkeinonharjoittaja rikkoo 1 momentin nojalla annettua tavarakohtaista kieltopäätöstä, myös lääninhallitus tai terveyslautakunta voi määrätä elinkeinonharjoittajalle 1 momentissa tarkoitettua kiellon.

Ehdotus

7 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa terveyslautakunta taikka *terveyslautakunnan tehtäviä kunnassa hoitava muu toimielin tai viranhaltija (kunnan valvontaviranomainen)*.

Tässä laissa tarkoitettujen omaisuusvaarojen osalta kunnan valvontaviranomaisen on kuitenkin ainoastaan ilmoitettava muun virkatoimintansa yhteydessä havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista ja *kuluttajapalveluksista kuluttajavirastolle* tai lääninhallitukselle tapauksissa, joissa ei ole olemassa tämän lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja.

10 §

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa kulutustavaroista ja *kuluttajapalveluksista* tarpeellisia näytteitä.

12 §

Jos kulutustavara tai *kuluttajapalvelus* on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen:

1) *kuluttajavirasto* voi kieltää kulutustavaran tai *kuluttajapalveluksen* valmistuksen tai suorittamisen, pitämisen kaupan, myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen ja

2) tulliviranomainen voi kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos kulutustavara tai *kuluttajapalvelus taikka niistä* annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia, myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voi määrätä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua kiellon. Tulliviranomainen voi tällaisissa tapauksissa kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos elinkeinonharjoittaja rikkoo 1 momentin nojalla annettua *tavara- tai palveluskohtaista* kieltopäätöstä, myös lääninhallitus tai *kunnan valvontaviranomainen* voi määrätä elinkeinonharjoittajalle 1 momentissa tarkoitettua kiellon.

12 a §

Jos on ilmeistä, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tavalla terveydelle vaarallinen, kuluttajavirasto tai tulliviranomainen voi antaa 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiellon väliaikaisena. Väliaikainen kiello on voimassa, kunnes asia lopullisesti ratkaistaan 12 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.

Edellä 12 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen voi antaa väliaikaisen kiellon, jos on ilmeistä, että kulutustavara tai kuluttajapalvelus on 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla terveydelle vaarallinen. Väliaikainen kiello on voimassa, kunnes asia lopullisesti ratkaistaan 12 §:n 2 momentin nojalla.

13 §

Jos 12 §:ssä tarkoitettuja kieltoja ei voida pitää riittävinä, elinkeinohallitus tai tulliviranomainen voi määrätä elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran hävitettäväksi tai, mikäli tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä, miten tavaran suhteen muutoin on meneteltävä.

13 §

Jos 12 §:ssä tarkoitettuja kieltoja ei voida pitää riittävinä, kuluttajavirasto tai tulliviranomainen voi määrätä elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran hävitettäväksi tai, mikäli tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä, miten tavaran suhteen muutoin on meneteltävä.

13 a §

Kun kuluttajavirasto on 12 §:n nojalla antanut kulutustavaraa koskevan kieltopäätöksen, se voi määrätä elinkeinonharjoittajan ryhtymään toimenpiteisiin, jotka koskevat jo kuluttajan hallussa olevia kulutustavaroita ja joiden nojalla kulutustavaraan liittyvä vahingonvaara voidaan torjua ja kuluttajan oikeudellinen asema turvata.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla määräyksellä elinkeinonharjoittaja voidaan velvoittaa:

1) korjaamaan kysymyksessä olevan tavaran niin, että sen rakenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta tai puutteesta taikka siitä annetuista totuudenvastaisista, harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista aiheutuva vaara poistuu (**korjaaminen**);

2) ottamaan takaisin kuluttajalta tavara, joka on 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vaarallinen, sekä antamaan sen sijaan samanlaisen tai samankaltaisen tavaran, joka ei ole vaarallinen (**vaihto**); tai

3) elinkeinonharjoittajan velvoittamista purkamaan kaupan (**kaupan purku**).

Kuluttajavirasto voi antaa 1 momentissa tarkoitetun määräyksen myös, milloin 12 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöstä ei voida antaa sen vuoksi, että kysymyksessä olevia kulutustavaroita ei enää ole elinkeinonharjoittajan hallussa, ja määräyksen antamiseen on painavia syitä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 b §

Kun kuluttajavirasto on 12 §:n nojalla antanut kuluttajapalvelusta koskevan kieltopäätöksen, se voi määrätä elinkeinonharjoittajan ryhtymään toimenpiteisiin, jotka koskevat jo kuluttajan hallussa olevia kuluttajapalveluksia ja joiden nojalla kuluttajapalvelukseen liittyvä vahingonvaara voidaan torjua ja kuluttajan oikeudellinen asema turvata.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla määräyksellä elinkeinonharjoittaja voidaan velvoittaa:

*1) korjaamaan kysymyksessä olevan palveluksen niin, että sen suorittamistavassa tai sen yhteydessä käytettävän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevasta viasta tai puutteesta tai siitä annetuista totuudenvastaisista, harhaanjohtavista tai puutteellisista tiedoista aiheutuva vaara poistuu (**korjaaminen**) tai*

*2) elinkeinonharjoittajan velvoittamista purkamaan kuluttajapalvelusta koskevan sopimuksen (**sopimuksen purku**).*

Kuluttajavirasto voi antaa 1 momentissa tarkoitetun määräyksen myös, milloin 12 §:ssä tarkoitettua kieltopäätöstä ei voida antaa sen vuoksi, että elinkeinonharjoittaja ei enää suorita kysymyksessä olevia kuluttajapalveluksia, ja määräyksen antamiseen on painavia syitä.

13 c §

Sen lisäksi, mitä 13 a ja 13 b §:ssä säädetään, on kuluttajan ja tavaran tai palveluksen myyneen elinkeinonharjoittajan oikeuksien ja velvollisuuksien osalta noudatettava, mitä kuluttajansuojalaisissa (38/78) ja kauppalaissa (355/87) säädetään sekä niiden nojalla säädetään tai määrätään. Kuluttaja on kuitenkin oikeutettu saamaan hyväkseen 13 a ja 13 b §:ssä tarkoitetun määräyksen mukaisen oikaisutoimenpiteen, vaikka hän ei olisi tehnyt virheilmoitusta eikä voisi palauttaa tavaraa tai palvelusta olennaisesti muuttamattomana tai vähentymättömänä.

14 §

Valvontaviranomainen, joka on antanut 12 §:ssä tarkoitetun kiellon, voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan sopivalla tavalla kiellosta, tavaraan tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista.

14 §

Valvontaviranomainen, joka on antanut 12 tai 12 a §:ssä tarkoitetun kiellon taikka 13 a tai 13 b §:ssä tarkoitetun määräyksen, voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan sopivalla tavalla kiellosta tai määräyksestä, tavaraan, palvelukseen tai niiden käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista.

Voimassa oleva laki

15 §

Valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla tekemää päätöstä, joka kohdistuu määrättyyn elinkeinoharjoittajaan, sekä valvontaviranomaisen 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.

17 §

Joka valmistaa, pitää kaupan, myy, muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa tai tuo maahan 4 §:ssä tarkoitettuja kulutustavaroita ja siten tahallaan aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta ole muutalla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, tuoteturvallisuusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuoteturvallisuusrikoksesta on tuomittava myös se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12 tai 13 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä.

Sitä, joka rikkoo 12 tai 13 §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua päätöstä, ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

19 §

Edellä 15 §:n nojalla annettuun uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Terveyslautakunnan tai sen alaisen viranhaltijan tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta lääninoikeudelta valittamalla noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

20 §

Valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla antamaa päätöstä ja 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Ehdotus

15 §

Valvontaviranomaisen 12, 12 a ja 13 §:n nojalla tekemää päätöstä sekä valvontaviranomaisen 13 a tai 13 b §:n nojalla antamaa määräystä taikka 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.

17 §

Joka valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa tuo maahan 4 §:ssä tarkoitettuja kulutustavaroita taikka suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa 4 §:ssä tarkoitettuja kuluttajapalveluksia ja siten tahallaan aiheuttaa vaaran kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, tuoteturvallisuusrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuoteturvallisuusrikoksesta on tuomittava myös se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12, 12 a, 13, 13 a tai 13 b §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä.

Sitä, joka rikkoo 12, 12 a, 13, 13 a tai 13 b §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua päätöstä, ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

19 §

Edellä 12 a §:n nojalla annettuun päätökseen väliaikaisesta kiellosta sekä 15 §:n nojalla annettuun uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Terveyslautakunnan taikka muun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettun kunnan viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta lääninoikeudelta valittamalla noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

20 §

Valvontaviranomaisen 12, 13, 13 a, 13 b, tai 14 §:n nojalla tekemää päätöstä tai määräystä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

Jos neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen toimikautenaan eroaa, määrätään hänen tilalleen toinen henkilö jäljellä olevaksi ajaksi.

23 §

Jos neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen eroaa kesken toimikautensa, kauppa- ja teollisuusministeriö määrää hänen tilalleen jäljellä olevaksi toimikaudeksi uuden jäsenen tai varajäsenen ottaen huomioon mitä 2 momentissa säädetään.

24 §

Asetuksella voidaan säätää kulutustavarasta kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta samoin kuin kulutustavaralle asetettavista vähimmäisvaatimuksista.

24 §

Asetuksella voidaan säätää tai valtioneuvoston päätöksellä määrätä kulutustavaraa ja kuluttajapalvelusta koskevien kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta samoin kuin kulutustavaroille tai kuluttajapalveluksille asetettavista vähimmäisvaatimuksista.

Asetuksella voidaan säätää, että kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 1 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta ja että kauppa- ja teollisuusministeriö tai elinkeinohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 2 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta sekä että kauppa- ja teollisuusministeriö voi erityisistä syistä myöntää yleisiä poikkeuksia 2 momentissa tarkoitetun asetuksen säännöksistä.

Asetuksella voidaan säätää, että kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita 1 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta ja että kauppa- ja teollisuusministeriö tai kuluttajavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 2 momentissa tarkoitetun asetuksen tai valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa asetuksissa ja 3 momentissa tarkoitettussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä voidaan säätää tai määrätä, että elinkeinohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita ministeriön päätöksen täytäntöönpanosta ja erityisistä syistä yksittäistapauksissa myöntää hakemuksesta poikkeuksia asetuksen tai päätöksen säännöksistä tai määräyksistä.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa asetuksissa tai valtioneuvoston päätöksissä ja 3 momentissa tarkoitettussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä voidaan säätää tai määrätä, että kuluttajavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita ministeriön päätöksen täytäntöönpanosta ja erityisistä syistä yksittäistapauksissa myöntää hakemuksesta poikkeuksia asetuksen tai päätöksen säännöksistä tai määräyksistä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .